

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΑΣ

A.M.: Ξ2017073

***«The Ionian Islands under British Protection»
και μεταφραστικά σχόλια***

**Επιτροπή Εποπτείας: Λητώ Αλεξάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια
Γιώργος Κεντρωτής, Καθηγητής**

Κέρκυρα, Φεβρουάριος 2022

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΑΡΧΕΙΟ	9
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ.....	16
ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ	26
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ	38
Εισαγωγή	38
Η γεωγραφική θέση των Επτανήσων και η σημασία της	38
Οι κατακτητές	39
Η Βρετανική Προστασία	40
Ο Ύπατος Αρμοστής Σερ Τόμας Μαίτλαντ.....	42
Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η αντιπαλότητα του με τον Μαίτλαντ	43
Η συνεισφορά του Μαίτλαντ στα Ιόνια νησιά.....	44
Οι διάδοχοι του	44
Η βρετανική πολιτική και η στήριξη στους ευγενείς	46
Η πρώτη προσπάθεια Ένωσης με την Ελλάδα	47
Η επίσημη Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα	47
Μέσα από τα μάτια του Μπούουεν.....	48
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51

«*The Ionian Islands under British Protection*»

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της περάτωσης των σπουδών μου στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2021-2022.

Η ολοκλήρωση της πτυχιακής αυτής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξη της επιβλέπουσας καθηγήτριας μου, Επίκουρης Καθηγήτριας του τμήματος Λητώς Αλεξάκη. Την ευχαριστώ βαθύτατα για όλη τη βοήθεια και τη στήριξη που μου παρείχε όλο αυτό το διάστημα. Με τη συμβολή της, κατάφερε να διευρύνω το ενδιαφέρον μου για τη μετάφραση ιστορικών κειμένων, πόσο μάλλον αυτών που αφορούν τον δικό μου τόπο, αλλά και γειτονικούς. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω εκ βάθρων καρδιάς το Γιώργο Κεντρωτή, Καθηγητή του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, ο οποίος που παρόλο που βρισκόμασταν χιλιόμετρα μακριά, συνέβαλλε και εκείνος με τον τρόπο του στη δημιουργία και εκπόνηση της παρούσας εργασίας, όντας ο κρυφός μέντοράς μου.

Δεν θα είχα καταφέρει τίποτα όμως, άμα δεν είχα την απεριόριστη συμπαράσταση και βοήθεια της οικογένειάς μου και των φίλων μου. Παρόλο που δεν είχαν ιδιαίτερες γνώσεις γύρω από το θέμα της παρούσας εργασίας, ήταν πάντα δίπλα μου για να με στηρίζουν τόσο ψυχολογικά, όσο και συναισθηματικά σε αυτήν την κάπως δύσκολη, αλλά πολύ δημιουργική και παραγωγική περίοδο της ζωής μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας μεταφράστηκε και σχολιάστηκε με ιστορικό-κοινωνική προσέγγιση των γεγονότων ένα απόσπασμα 15 περίπου σελίδων από το χειρόγραφο κείμενο του πρώην γενικού Κυβερνήτη της Νέας Ζηλανδίας Τζορτζ Μπόουεν¹ με τίτλο «*The Ionian Islands under British Protection*». Το χειρόγραφο αυτό δημοσιεύτηκε το 1851, χρονολογία κατά την οποία τα Ιόνια νησιά βρισκόταν ακόμη υπό τη βρετανική προστασία². Αφού βεβαιώθηκα πως δεν υπάρχει κάποια άλλη δημοσιευμένη (ή ακόμα και αδημοσίευτη) μετάφραση του και κατόπιν συνεννόησης με τους επόπτες καθηγητές, αποφάσισα να είναι αυτό το κείμενο με το οποίο θα πραγματοποιήσω τη πτυχιακή μου εργασία. Θα ήθελα σε αυτό το σημείο να αναφέρω βέβαια, ότι υπάρχει μια απόπειρα μετάφρασης στην Καθαρεύουσα με τίτλο «Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι, ὑπὸ Ἀγγλικὴν Προστασίαν» από το 1917, επίσης σε χειρόγραφη μορφή, αλλά μόνο για τις πρώτες 2 σελίδες του και από αγνώστου προελεύσεως μεταφραστή. Η μετάφραση αυτή χρονολογείται στο μακρινό 1917. Παράλληλα, απώτερος και προσωπικός σκοπός μου αποτελεί η μετάφραση ολόκληρου του χειρογράφου κάποια στιγμή στο εγγύς μέλλον.

Η επιλογή μου αυτή συνδέθηκε άρρητα με τη μεγάλη μου αγάπη για τον τόπο στον οποίο πέρασα τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου και διδάχθηκα τόσα πολλά πάνω στο αντικείμενο μου, την Κέρκυρα. Αλλά και πάλι, ούσα γέννημα θρέμμα Θεσπρωτή, βρήκα την ιδέα της μετάφρασης ενός κειμένου που αναλύει τα ιστορικό-πολιτικά γεγονότα των γειτονικών τόπων μου κατά τα παλαιότερα έτη άκρως δελεαστική.

Το έγγραφο αυτό βρίσκεται στη Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη της Κέρκυρας και συγκεκριμένα στο Αρχείο Δημητρίου Κόλλα, στο φάκελο 23 (φ. 31, υπ. 8). Ξεκινώντας το εγχείρημα αυτό, τραβήχτηκαν κάποιες φωτογραφίες από το πρωτότυπο χειρόγραφο, οι οποίες απαντώνται και πιο κάτω στην εργασία. Το χειρόγραφο έχει συνολικά 22 σελίδες οι οποίες είναι γραμμένες και από τις δύο πλευρές του κάθε φύλλου (μπρος και πίσω), με το εξώφυλλο να αριθμούνται

¹ **George Bowen**, (From Wikipedia, the free encyclopedia)

² (1815-1864) Ιόνιος Πολιτεία, ελληνικό ημιαυτόνομο κράτος και προτεκτοράτο του Ηνωμένου Βασιλείου στο Ιόνιο πέλαγος (Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού Μ. (1997), *Πολιτειογραφικά Ιονίων νησιών επί αγγλικής κυριαρχίας, 1815 -1864*, Αθήνα, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών)

συνολικά στις 23. Οι διαστάσεις του χειρογράφου έχουν ως εξής: πλάτος 17,2 εκ. και ύψος 22 εκ. το κάθε φύλλο, με τις γραμμές να απέχουν κάθετα περίπου 5 εκ. η μία από την άλλη. Τα φύλλα δεν είναι συρραμμένα και επίσης δεν υπάρχει αρίθμηση φύλλων. Το μελάνι το οποίο χρησιμοποιήθηκε είναι καστανό σκούρο, το πάχος του χαρτιού προς το λεπτό και η υλική του κατάσταση είναι μέτρια (υπάρχουν μικρές φθορές από σκώρο).

Η κάθε σελίδα αποτελείται από δίστηλα. Το απόσπασμα πάνω στο οποίο εργάστηκα ξεκινάει στο 4ο φύλλο του πρωτοτύπου στην πίσω πλευρά του, από τη 2η στήλη, και φτάνει μέχρι στο τέλος του 7ου φύλλου επίσης στην πίσω πλευρά του. Καθώς όμως το πρωτότυπο ήταν πυκνογραμμένο και πολλές προτάσεις του ήταν αρκετά δυσανάγνωστες, κρίθηκε απαραίτητο τόσο από εμένα, όσο και από τους επόπτες καθηγητές μου, να γίνει έρευνα και για ύπαρξη ηλεκτρονικής μορφής που θα διευκόλυνε κάπως την όλη διαδικασία. Έτσι και έγινε. Έπειτα από μία εκτεταμένη έρευνα μου εντόπισα το κείμενο σε μορφή PDF στο Διαδίκτυο, και συγκεκριμένα στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης³.

Το εν λόγω απόσπασμα που επέλεξα, σκιαγραφεί με εμπεριστατωμένο τρόπο την υπόσταση και το έργο του σπουδαιότερου Ύπατου Αρμοστή⁴ που πέρασε από τα Ιόνια Νησιά κατά την περίοδο της βρετανικής προστασίας, του Σερ. Τόμας Μαίτλαντ⁵, τον τρόπο με τον οποίο τον αντιμετώπιζαν οι ίδιοι οι Ιόνιοι, καθώς και την άτυπη «κόντρα» του με τον μετέπειτα κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια⁶. Επίσης, αναφορά γίνεται και στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των Ιονίων Νήσων, που σύμφωνα με τον συγγραφέα ήταν αρκετά υψηλό εκείνη την περίοδο.

Όσον αφορά τον σχολιασμό μου, έπειτα από διεξοδική έρευνα που πραγματοποιήσα τόσο στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου, όσο και

³ Psifothiki Auth digital collections

⁴ Ύπατος Αρμοστής: κέντρο κάθε πολιτικής ενέργειας, ο άνθρωπος που ουσιαστικά διεύθυνε το Ιόνιο. (Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη)

⁵ Ο πρώτος Ύπατος Αρμοστής που πέρασε από τα νησιά, κατέφθασε στην Κέρκυρα το Φεβρουάριο του 1816. (Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη)

⁶ Έλληνας πολιτικός και διπλωμάτης. Διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας και πρώτος Κυβερνήτης του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους, το οποίο ίδρυσε εκ θεμελίων και με την προσωπική του περιουσία. (Πηγή: SanSimera.gr, *Βιογραφίες / Πολιτική: Ιωάννης Καποδίστριας.*)

σε σχετικές αναφορές στο διαδίκτυο, επικεντρώθηκα σε μία ανασκόπηση των ιστορικών γεγονότων που συνέβησαν από την απόβαση των βρετανικών στρατευμάτων στην Επτάνησο, μέχρι και την πολυαναμενόμενη ένωση τους με την Ελλάδα, το 1864⁷. Πριν από την παράθεση των γνώσεων που μου μεταλαμπαδεύτηκαν από την μελέτη μου όμως, γίνεται και μία τυπική ονομαστική αναφορά και στους υπόλοιπους λαούς που επιχείρησαν – χωρίς επιτυχία βέβαια – να θέσουν υπό την κατοχή τους τα πολυπόθητα Ιόνια Νησιά. Φυσικά, η γενική έρευνα μου, επικεντρώνεται στην πρωτεύουσα των Επτανήσων, την Κέρκυρα, όπου γνώρισε πρωτοφανή ακμή στα μέσα του 19ου αιώνα και αποτελούσε το ελληνικό κέντρο γραμμάτων και τεχνών⁸ και στους Ύπατους Αρμοστές που έζησαν και έδρασαν εκεί.

Τέλος, θα ήταν σημαντικό να αναφερθεί, ότι το έγγραφο αυτό αποτελεί σπουδαία βιβλιογραφική αναφορά για όποιον ενδιαφέρεται για τη μελέτη των ιστορικών γεγονότων που συνέβησαν στα Ιόνια Νησιά τα τελευταία χρόνια πριν την Ένωση τους με την Ελλάδα. Ο εμπειριστατωμένος και σχολαστικός τρόπος με τον οποίο αναλύονται σε αυτό τα ιστορικά γεγονότα και σκιαγραφείται ο χαρακτήρας των πρωταγωνιστών της επονομαζόμενης ως «Βρετανικής Προστασίας», καθιστά το χειρόγραφο αυτό υψίστου ιστορικής και πολιτισμικής σημασίας για τους Ιόνιους και όχι μόνο.

⁷ 21 Μαΐου 1864. (Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon)

⁸ Κουρκουμέλης Κ. Ν. (2002), *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864)*, Αθήνα, Σύλλογος Προς Διάδοσιν Ελληνικών Γραμμάτων

ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΑΡΧΕΙΟ

government might have perfect confidence. their votes the Lord High Commissioner
 in the majority of it being always on its side. under any ordinary circumstances. Primary Council; which would enable
 But Sir T. Maitland was deeply convinced him to exclude from the double test
 of the natural fierceness and restlessness all his opponents, — to form an obedient
 of the Greek character; and also of the folly of putting real power into the hands
 of a protected people, bound to England by ties of allegiance or common nationality.
 The letter of the Treaty of Paris forced him to grant them a Constitutional
 Charter of some kind; but he felt it absolutely necessary to provide each check
 as would prevent them from ever combining against their protectors within
 the Parliament itself, and so acquiring an ascendancy hostile to us, and ruin-
 ous to themselves. For this purpose it was unavoidable to establish in the
 Constitution a remedial power to be kept in reserve, by the British govern-
 ment, and which would enable it at all times to defeat, without recourse to mili-
 tary aid, any cabal that could possibly be raised against it within the bounds of law.
 — which would bring back the point from which they had started; and, in short, would render futile every
 political intrigue and machination. On these principles, Sir T. Maitland vested
 the English Privy Council the right to dissolve at any moment the Union Par-
 liament. Thus a troublesome opposition would at any time be quietly got rid of
 simply by excluding the names of the restive Legislators from the list present-
 ed to the electors for their choice of the future Assembly. In case of dissolution
 the Primary Council was to consist of the President and Senators of the late Parlia-
 ment — six in all — and of five new members directly appointed by the Lord
 High Commissioner himself, out of the late Assembly. Owing to the local
 and personal jealousies which have been in all ages inseparable from the character
 of the Greeks, it was morally impossible that they should ever combine against us
 so unanimously but that one of the old Senators and five of the old Legislators
 might be a brass gained over. With

their votes the Lord High Commissioner would be sure of a majority in the
 Primary Council; which would enable him to exclude from the double test
 of the natural fierceness and restlessness all his opponents, — to form an obedient
 Parliament, — to displace every man
 in every office in every island who
 had evinced any hostility to England,
 and to start afresh with an entirely
 new set of functionaries.
 This expedient, worthy of the most
 subtle and practical lawyer, provided a complete
 ancient Greece, provided a complete
 constitutional corrective to any spir-
 it of opposition that could possibly
 arise. Sir T. Maitland always
 spoke of it as the key-stone on
 which the whole fabric of his policy
 rested, and which gave it more solid-
 ity than any prop which could be
 invented. For this all intrigue,
 was rendered useless; and the
 knowledge of its usefulness sufficed
 as an effectual check on all intrigues.
 In fact, on his first arrival a small
 faction was inclined to agitate
 against the policy of the Repres-
 entative of England, for its mem-
 bers considered that their private purposes
 would be best answered amid scenes of anarchy
 and confusion. But if united in the view of
 resisting the establishment of any strong and
 impartial Government whatever, they
 were entirely divided in all other views.
 With such public principles and such private
 feelings, they soon began to fall out among
 themselves, when they found Sir T.
 Maitland steady and inflexible in his
 conduct; ere long, as he told Lord Bathurst,
 there was a race among his former oppo-
 nents which of them should run fastest
 into his arms. While he adhered firmly
 to all his chief objects, he gave way on
 points of lesser importance. Indeed he
 allows in his Despatches to the Colonial
 office, that many clauses and titles in
 the Constitutional Charter, were perfect
 nonsense, and had only been introduced
 for the purpose of amusing and deluging
 the Ionians, who, like all other Greek
 tribes, dearly love fine words and sound-
 ing names. However, he always for-

dear god - for all that they loved in this world, and hoped for in the next.

The only serious opposition made to Mr. Naitland was on the part of Count John Capodistria, a Cosaque by birth, who, after quitting his native island in the humble capacity of secretary to a Russian Admiral, speedily rose to become one of the principal Ministers of State, and most confidential advisers of the Emperor Alexander. To the organ of a small knot of discontented Ionians, but professedly in the name of his Imperial master, that only statesmen addressed some remonstrances to the British Government against the policy pursued by its representative. The most tangible charge was that Englishmen, and not Ionians, had been placed in some of the chief posts of the civil administration. Sir Thomas retorted with equal force and humour, that the Emperor of Russia had gained such advantage from the distinguished services of Count Capodistria himself, that his Imperial Majesty could not but feel sensible of the utility which may in certain cases be derived from the employment of foreigners. He added, that, even under the Septinsular Republic, it had been necessary that the chief authority in each of the islands should not be placed in the hands of a native of that island; and that until the Ionians should have been trained to the arts and usages of a regular government, it was absolutely necessary to place a few experienced Englishmen at the head of the administration of justice, of the finances, and of the police. With regard to the native employment, those acts of the Lord High Commissioner's choice did not fall, of course, propagated a report that he had selected, without any regard to personal merit, those men only whose appointments would best serve British interests. To this charge Naitland replied, that it was partly correct, that he had consulted British interests in their true sense; for he had chosen all the public functionaries with perfect impartiality, and only with reference to character, talents, rank, and influence.

That Count Capodistria's knowledge of his own countrymen made him in his heart witness the justice and expediency of the policy pursued towards them by England, is evident from the contents of a letter which he wrote in 1804 to the Ionian Envoys at St. Petersburg, and which eventually fell into Sir T. Naitland's possession. "The Constitution of 1803," he says, "has been compiled without much consideration of facts, and is the result of wandering after abstract principles. It might, perhaps, appear a clever work in the eyes of a solitary and speculative philosopher; but it is by no means adapted to second the views of a wise father" (meaning the Russian Emperor). "In the management of his numerous, but by no means tractable, sons, yet educated family." Moreover, this, ten years later became Governor of Greece, pursued a similar line of policy, though not with the same manly English firmness and energy. He evaded setting up a Representative Government; and, on this pretext, though really from private enmity, he was assassinated by two Laconian chieftains. To the Athenian tyrant Hipparchus, whose dynasty had suppressed the free constitution of Iolus, was slain by Harmodius and Aristogiton, and they though their actual motive was personal hatred. There is hardly any precedent in the ancient history of Greece, to which a parallel may not be found in her modern annals.

We are far from defending all the acts of Naitland's administration. For instance, we think that he might easily have carried out in a more kindly spirit the policy of the English Government during the first years of that most heroic strife of modern times - the Greek war of independence. That he facetiously termed his neutrality committed in a almost undisguised a betting of the infidelity and in putting every possible slight and mortification on the Ionians. Still his most bitter assailants have failed to prove that the Ionians in

that any government which he could set up, would fall short of his own wishes, and of those of his countrymen. Part of the English public would as-
sage him of oppressing the Ionians; and other part of not ruling them absolutely enough; and all would feel some degree of dissatisfaction at the only arrangement that could possibly be made. Sir J. Stuart Mill foretold also that everyone would lay the blame of the failure, of their peculiar hopes or fancies, on him, and not where it ought to be laid, namely, on the difficulty of his situation, and the singularity of the Treaty of Paris which had given birth to it. Justified, however, by the approbation of his sovereign, he kept one and only in sight, — to execute his important charge, with honour and fidelity, granting every extension of liberty that was compatible with the feelings and constitution of the Ionians, but refusing to sacrifice the solid interests of the Protected People, or of the Orthodox Church, or of the Orthodox faith and nationality, — from that hour to any vague, or foolish idea of Republican government, or of Greek rights and nationality. Great as was the authority granted to the Lord High Commissioner by the Charter of 1832, considerable powers were still reserved to the Crown. No constitutional article can be altered, and no Parliament can be dissolved without order from the Sovereign in Council. This reservation secures a vast advantage to the Ionian people. They are thus subjected to the laws and practice of a Constitutional Kingdom, not to the will of an arbitrary power, or to the caprice of a temporary High Commissioner. Their government is rendered as fixed and as durable as the British Constitution itself. Of all the provisions of the new Charter, none was more important, and at the same time, none was more just and popular than the full and final re-establishment of the Greek Church. Perhaps the most distinctive feature in the character of the modern Greeks is their enthrustment to their national religion. With them, as with the Spaniards in the Middle Ages, this sentiment is based on political as well as on religious grounds. For the Greek, like the Spaniard, owes to the preservation of his peculiar form of faith the preservation also of his language, and of his nationality, which would otherwise have been absorbed in those of barbarian conquerors. To their Church and to her ministers, under the guidance, the Greeks are indebted for their very existence as a distinct people from the full of the Eastern Empire in 1453 down to the outbreak of the Greek Revolution in 1821. Cast in the mould of a disputed creed and hostile invasions, amid the bitter persecution of the Latins, the Greek clergy piously cherished the firm and flickering lamp of their faith and nationality, — from that solemn night before the final assault of the Turks, when the last of the Cæsars entered the dome of St. Sophia, (Constantinople) — till Gibbon, chap. 18, which in a few hours was to be converted into a mosque, and there devoutly received, with tears and prayers, the sacrament of the Holy Communion, — even until that memorable morning (April 6, 1821, — see Gordon's History of the Greek Revolution, Book I. chap. 2) when Germanos, the patriot Archbishop of Patras — the more than Stephen Langton of Greece — raised the standard of the Cross on the mountains of the Peloponnese; and amid the mutual embraces and shout of "Christos anisti!" (Xristos anisti!) with which the Greeks celebrated the recurrence of Easter, called on his fellow-countrymen to take arms against the cruel enemies of their race and religion, the robbers of their property, the dishonourers of their wives and daughters, — to rise in a word, for their country, and

general either deemed or even fit for
more political liberty than he granted
them. They have forgotten too that
the Ionian Constitution was looked up
upon as a dangerous example of liberty
by the rulers of the neighbouring
countries in those days of violent reac-
tion against the principles of the
French Revolution, at a period when,
with the exception of France and
England, no European nation possessed
even the semblance of a free govern-
ment and when all concession to the
people were regarded with doubt and
fear even by their oldest and wisest friends.

Every device has been used to blacken
the memory of Sir Thomas Maitland
Conrad, who would have trembled
at the very sight of that harsh, but pe-
netrating and common-sense counte-
nance, pour forth the most foul-mouthed
slander over the grave of him
who first placed their country under
a government strong enough to pre-
vent others from robbing and oppres-
sion, and not inclined to play the rob-
ber or oppressor himself. Then in the
spring of 1849, another English officer
yielded up to the cries of a few demon-
strators the system which had ensured
thirty years of peace and prosperity
unparalleled in the annals of the island,
and which was long and generally
considered, whatever might be its
faults, as a necessary guarantee
of social order; all who were at Con-
rad will bear witness that many an
honest heart among the Ionian gen-
try welled with respectful remem-
brances of the stern soldier, who
if he sometimes handled them roughly
himself, took care that no one else
should presume to treat them ill.
At the present day the character
of Maitland in the Ionian Island
somewhat resembles the character
of Cromwell in England, though
constant and bitterly attacked
and calumnied and caldly despised, it is
not unpopular with the great body of the
people.

The founder of the Ionian Constitution
died in 1841. Among his successors, Sir
Frederick Adam and Sir Howard Ma-
gill carefully walked in his footsteps.
The master workman was gone, but
the machine had been formed in true me-
chanical principles, and it was a byerough
The governments of Lord Nugent and of
Mr. Stuart Mackenzie were too short to
leave any lasting traces. In 1843 the office
of Lord High Commissioner was conferred
on Lord Seaton, the re-modeller of Sir
T. Maitland's polity, and the author
of the system now in force. On the eve
of the new era, we shall pause to ex-
amine what had been the practical re-
sults of the English domination during
the preceding twenty-five years.

The greatest of Greek philosophers
defined a good polity to be not of any spe-
cific form, but simply that which
secures and ensures the prosperity of
its subjects. An eminent English
writer has remarked, with no less
truth and wit, that a man who on
abstract theories pronounces a consti-
tution to be good, without an exact
knowledge of the people who are to be
governed by it, judges as absurdly as a
tailor who should measure the De-
voted Apollo for the clothes of all his
customers. The truth is that political
institutions are not in themselves an
end, but only the means towards an
end. And that a good government
like a good coat, is that which suits the body for
which it is designed. Tried by these principles, the
Ionian Constitution will not be found wanting. In the
short space of a quarter of a century, a complete re-
volution was effected in the social and political condi-
tion of the island. At home piracy and brigandage
disappeared, and trade and agriculture flourished
under the safeguard of the English sword. Ab-
road the Ionians became entitled to the same pro-
tection which British subjects receive from all En-
glish consuls and Ministers. Their taxes, duties
and other native functionaries were invariably
treated with the highest respect and consideration
the meanest peasant found in every Ionian
community an eye and ear always open to
his wrongs, and an arm always ready to
ready to deliver them. Justice was, for the first

one, administered with vigour and impartiality, the public revenue was freed from speculation and carefully regulated; factions and assassinations were repressed; excellent roads, hitherto unknown in the East, were constructed through all parts of the country. The Ionians learned to cultivate arts unheard of by the preceding generation, not only in the progressive improvement of their professions, but in all the comforts and amenities of life. Their houses became more commodious; their habits were regulated so as better to keep pace with those of the civilized world; and the best of luxuries, the luxury of knowledge, made rapid progress. Numerous schools of primary and secondary instruction were supported in all the islands; while the University established at Corfu, and long presided over by that generous friend of Greece, the late Earl of Guilford, became the chief seat of education for the whole Greek race. Above all, the English Government founded a seminary for theological students—the first institution of the kind in these islands, and already productive of very great benefit. We trust that the time will finally learn the necessity and justice of providing more amply for the Church, as its property was requested under the French, and has been, in part, iniquitously plundered. The clergy are gradually recognising the obligation of exacting from all new members admitted in their ranks, an education more suitable to their important and sacred functions. An immense revolution in sentiment has indeed taken place since the ignorant priests of Cephalonia laboured hard to persuade the more ignorant peasantry that the potatoes—the culture of which was being introduced by the English on their first arrival—was the very apple with which the serpent seduced Adam and Eve in Paradise. Once again—as we read in the old legend—from the most ancient strongholds of superstition and ignorance, a cry of despair has gone forth over the waters of the Ionian Sea:—
 The lonely mountains o'er,
 And the resounding shore,
 A voice of deepening dread and loud lament.
 (x) Milton's hymn on the Satirist. The legends have referred to in found in Putnam's treatise on the Defect of Oracles, &c.

While all these blessings have been secured to them under the friendly auspices of England, the Ionians are still the most lightly burthened people in Europe. With the exception of trifling fees for stamps, harbour-dues, and the like, they pay no taxes whatever, except on their imports and exports. Few men of candour will deny that the British rule is a good one to live under, particularly where it can be enjoyed without the evils that attend it at home—heavy taxation, and wide-spread pauperism. While his life and property are more secure than they would be in many parts of the British islands, the Ionian peasant or landholder consumes the fruits of the earth without contributing one farthing towards the expense of the government. In these happy little communities, the tax-gatherer is unknown. The public revenue averages £150,000 yearly, and this sum covers both the general and municipal expenses of the State. Here exists none of those burdens which press so heavily on the industry and resources of less favoured countries. There are no imposts on land, houses, or cattle; there are excellent roads without turnpikes, and excellent aqueducts without water-rates; there are no tithes, for the Church is supported out of part of the proceeds of the ecclesiastical property; there are no post-rates, and there are no paupers. The monstrous and shameful injustice of the writters in the Ionian press, lies in their studied concealment of these facts. Ever since they were virtually emancipated, in 1849, from all legal restraint, they have been embittering the minds of their fellow-countrymen against the protecting nation, by the most brutal and groundless calumnies. They invariably represent the English administration as a system compounded of folly and tyranny, and each individual a high Commissioner

as a cruel despot, in comparison to whom Caligula and Nero were enlightened philanthropists. But they artfully hide from their more ignorant fellow-citizens the truth of which they are themselves so well aware, namely, that the government of their country, whatever may be its defects, is at least by far the best government in the Levant. In all the material elements of civilization, — in the security of life and property, — and in the right administration of justice, the Ionian Islands surpass the Medo-Persian and Roman States, much more Turkey and Greece. Indeed, the difference which their condition at the present day exhibits in comparison with that of the neighbouring Kingdom of Greece, is of itself a very strong argument in favour of the system founded by Sir T. Maitland. Peace and a strong fixed government were required in 1817 for the Ionians, and in 1831 for their kinsmen on the mainland. A nation which so long struggled for its existence under independent and rival chieftains will not easily forget the necessity for a sovereign will and unity of action. The weak and the oppressed turn to the throne, as a refuge from petty tyrants. Like all other Oriental, the Greeks in general have no abstract notion of government except as a despotism. Hence the apathy of the nation at large for the democratic constitution of 1843, "*plus raisonnée que raisonnée*," forced upon them in great measure by foreign intrigue, and imported from the manufactories of the yes, Bentham, and such-like liberty-mongers. Greece can never truly prosper, until some master-mind arise to unify the discordant factions, those worthy sons of the men of Thermopylae and of Salamis, — the mountaineers of the Peloponnese and the sailors of the Aegean — who for six long years baffled all the efforts and armies of the Sultan, — have indeed strong arms and brave hearts; — but a head is wanting, and so the members disagree, as in the old Roman tale, or in that beautiful eastern parable in the book of Judges (18:8-15), which tells how the

they went forth one time to anoint a king over them. The noble people of Greece, indeed, stand erect among the rogues and incapables, who misgovern them, as the pillars of their ancestral temple was above the surrounding desolation. But governed by foreigners during so many centuries, and suddenly restored to liberty, the Greeks like the Ionians on the fall of Venice, found themselves wanting in many of the primary ingredients of a nation. These can be but slowly and imperfectly supplied from indigenous sources. Even the few natives who possess any experience of the arts of government had been trained under a system altogether different from that which they are now called upon to adopt. All their previous ideas and usages, whether social or political, require to be corrected or eradicated before they can be expected to form a European nation upon European principles. We have heard many of the subjects of King George acknowledge that it would have been better for their country — in first shaking off the Turkish yoke, — to have been content with something short of complete independence, and rather to have persisted for a time under the tutelage of one of the great European powers, in the same sense as England became in 1815 the guardian of the Ionian Islands. They like the Ionians — have been gradually trained to the arts and usages of civilized societies and regular military discipline, as an intermediate stage to the full enjoyment of the privilege of self-government. Constitutional liberty must grow with the gradual strengthening with the strength of a nation. Greece cannot hope to spring forth at one source all-wise and all-armed like Minerva from the brain of Jupiter. We have now considered the result of the British protection exemplified in the material civilization of the Ionians. We shall next examine the character of the people themselves. Here we are fortunate in being able to refer to the high authority of Sir Charles Adair, who knew them thoroughly from having been for eight years resident in Cephalonia, and whose often corresponded with his old friends in the Greek Islands while engaged in annexing the British

empire those mighty provinces on the banks of
 the Indus, in which were once overrun by a
 Greek army under Alexander the Great. He
 says: — However full of faults, the Indians
 may be. I maintain that they have not more
 than might be expected from the corruptness of the
 Aetian domination, from those human frailties
 which are so conspicuous in small societies, and
 from a natural vehemence of character that
 distinguishes the Greek people: but on the
 other hand they are endowed with virtues
 that are no less prominent; if they have received
 much evil from education, they have received
 much good from nature; and I found more of
 the latter than the state of society led me to expect.
 The richer classes are lively and agreeable in
 their manners; and among the men, many are
 well-informed. The women possess both beau-
 ty and wit in abundance, but their education
 has been, generally speaking, much neglected.
 The poor are not less industrious than other
 southern nations; and an extraordinary de-
 gree of intelligence characterises all ranks.
 A spirit of commercial enterprise distinguishes
 the hardy mountaineers of Cephalonia; they
 are full of pleasant humour and in-
 vinity; and their resemblance to the Irish
 people is striking in every thing but their
 sobriety; for though the Cephalonian labourers
 drink freely of the potent wine, which
 his mountains so abundantly produce, yet
 a drunken man is seldom to be seen; and
 amongst the rich, inebriety is unknown.
 Such is the character of the people with whom
 I have passed the most pleasant years of my life.
 (Ampère's "Ionian Islands.")
 We have little to add, by way of filling
 up, to this able sketch. Who knows the
 modern Greeks, whether in the islands or on
 the continent, cannot fail to remark the
 numerous and striking features of resemblance
 that connect them with their fore-fathers.
 They have the same ingenious and active
 spirit, joined to a thirst for knowledge and im-
 provement; the same eager rivalry, love of novelty
 and adventure, self-esteem and loquacity, restless-
 ambition and subtlety. With the exception of the
 descendants of Venetian and Albanian settlers,
 the Indians are nearly unmixed children of the
 ancient race. They have degenerated from their
 ancestors chiefly owing to their subjection for 400
 years to the corrupt rule of Turkey. In short, they
 have not yet been able to shake off some of those
 defects, which Homer, as if in prophetic anticipa-
 tion of the future destiny of his own countrymen,

asure, as that slavery never fails to entail
 on its victims: —
 These two verses contain the true key to the
 character of the modern Greeks.
 If it be asked what were the feelings of the
 Protested towards their Protector, in 1843, — the
 period of which we are treating, we answer,
 without fear of contradiction, that the English
 were, on the whole, better liked by the Indians
 than ever were foreign masters elsewhere,
 by their alien subjects. It must be confessed,
 indeed, that our countrymen are not invariably
 famous for their skill in conciliation. Certain
 of the gentlemen formerly invested with
 the authority of Residents, have played
 in past years very fantastic tricks in some
 of the southern islands. Had they have been,
 nearly without exception, officers or
 half-pay, or in command of troops, — just
 and honourable men, — but utterly ignorant
 of the language, manners, and feelings of
 the little communities, over which
 they exercised almost despotic sway. They
 also, some of the Englishmen, to whom the
 revenue department were entrusted, have
 been overbearing in manner, though most
 honest and unflinching in the discharge of
 their duties. They did little to conciliate;
 but they introduced an admirable system
 and ruling more than thirty years, not a
 single instance of peculation has been
 even suspected by a most suspicious people.
 The general Treasury itself, under
 their able management, presents a
 model of accuracy. That will be the
 result of the new order of things, under
 which the salaries of all the collectors
 have been cut down for the
 express purpose of rendering them
 untenable by Englishmen; — a little
 time will show. We see no good
 reason why the work of peculation
 should not again prosper in these islands,
 as it did before the arrival of the Eng-
 lish. (See as it does now in Greece.
 Sir T. Maitland writes to Lord Bathurst
 (Dec. 31, 1810): "They (the Indians) are
 now close on the verge of bankruptcy; it
 is not actually bankrupt, and they are
 considerably in debt to us."

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

[~...] This expedient, worthy of the most acute and practical lawgiver of ancient Greece, provided a complete constitutional corrective to any spirit of opposition that could possibly arise. Sir T. Maitland always spoke of it as the key – stone on which the whole fabric of his polity rested, and which gave it more solidity than any prop which could be invented. For thus all intrigue was rendered useless; and the knowledge of its uselessness acted as an effectual check on all intrigues. In fact, on his first arrival, a small faction was inclined to agitate against the policy of the Representative of England, for its members considered that their private purposes would be best answered amid scenes of anarchy and confusion. But if united in the view of resisting the establishment of any strong and impartial Government whatsoever, they were entirely divided in all other views. With such public principles and such private feelings, they soon began to fall out among themselves, when they found Sir T. Maitland steady and inflexible in his conduct; ere long, as he told Lord Bathurst, there was a race among his former opponents which of them should run fastest into his arms. While he adhered firmly to all his chief objects, he gave way on points of lesser importance. Indeed he allows in his dispatches to the Colonial Office, that many clauses and titles in the Constitutional Charter were perfect nonsense, and had only been introduced for the purpose of amusing and delighting the Ionians, who, like all other Orientals, dearly love fine words and sounding names. Moreover, he clearly foresaw that any Government which he could set up would fall short of his own wishes, and of those of his countrymen. Part of the English public would accuse him of oppressing the Ionians; another part of not ruling them absolutely enough; and all would feel some degree of dissatisfaction at the only arrangement that could possibly be made. Sir T. Maitland foretold also that everyone would lay the blame of the failure of their peculiar hopes or fancies on him, and not where it ought to be laid, namely, on the difficulty of his situation, and the singularity of the Treaty of Paris which had given birth to it. Fortified, however, by the approbation of his Sovereign, he kept one and only in sight, — to execute his important charge with honour and fidelity, granting every extension of liberty that was compatible with the feelings and condition of the Ionians, but refusing to sacrifice the solid interests of the Protected People, or of the

Protecting Power, to any vague or foolish ideas of Republican Government, or of Greek rights and nationality.

Great as was the authority granted to the Lord High Commissioner by the Charter of 1817, considerable powers were still reserved to the Crown. No constitutional article can be altered, and no Parliament can be dissolved without an order from the Sovereign in Council. This reservation secures a vast advantage to the Ionian people. They are thus subjected to the laws and practice of a Constitutional kingdom, not to the will of an arbitrary power, or to the caprice of a temporary Lord High Commissioner. Their government is rendered as fixed and as durable as the British Constitution itself.

Of all the provisions of the new Charter, none was more important, and at the same time, none was more just and popular than the full and final re-establishment of the Greek Church. Perhaps the most distinctive feature in the character of the modern Greeks is their enthusiastic devotion to their national religion. With them, as with the Spaniards in the Middle Ages, this sentiment is based on political as well as on religious grounds. For the Greek, like the Spaniard, owes to the preservation of his peculiar form of faith the preservation also of his language and of his nationality, which would otherwise have been absorbed in those of barbarian conquerors. To their Church and to her ministers, under Providence, the Greeks are indebted for their very existence as a distinct people from the fall of the Eastern Empire in 1453 down to the outbreak of the Greek Revolution in 1821. Cast in the stern mould of a disputed creed and hostile invasion, amid the bitter persecution of the Moslems, and the still more galling insults of the Latins, the Greek clergy piously cherished the dim and flickering lamp of their faith and nationality, — from that solemn night before the final assault of the Turks, when the last of the Caesars entered the dome of St. Sophia*⁹, which in a few hours was to be converted into a mosque, and there devoutly received, with tears and prayers, the sacrament of the Holy Communion, — even until that memorable morning, when Germanos †¹⁰, the patriot Archbishop of Patras — the more than Stephen Langton of Greece — raised the standard of the Cross on the mountains of the Peloponnese; and, amid the mutual embraces and shouts of “Christ

⁹ *Constantine Palaeologus — See Gibbon, chap. 68

¹⁰ † April 6, 1821. — See Gordon’s History of the Greek Revolution, Book I. chap. 2.

has risen!” (Χριστὸς ἀνέστη) with which the Greeks celebrated the recurrence of Easter, called on his fellow-countrymen to take arms against the cruel enemies of their race and religion, the robbers of their property, the dishonourers of their wives and daughters, — to rise, in a word for their country, and their God — for all that they loved in this world, and hoped for in the next.

The only serious opposition made to Sir T. Maitland was on the part of Count John Capodistria, a Corfuite by birth, who, after quitting his native island in the humble capacity of Secretary to a Russian Admiral, speedily rose to be one of the principal Ministers of State, and most confidential advisers of the Emperor Alexander. As the organ of a small knot of discontented Ionians, but professedly in the name of his Imperial master, that wily statesman addressed some remonstrances to the British Government against the policy pursued by its representative. The most tangible charge was that Englishmen, and not Ionians, had been placed in some of the chief posts of the civil administration. Sir Thomas retorted with equal force and humor that the Emperor of Russia had gained such advantage from the distinguished services of Count Capodistria himself that his Imperial Majesty could not but feel sensible of the utility which may in certain cases be derived from the employment of foreigners. He added, that, even under the Septinsular Republic, it had been enacted that the chief authority in each of the islands should not be placed in the hands of a native of that island; and that until the Ionians should have been trained to the arts and usages of a regular Government, it was absolutely necessary to place a few experienced Englishmen at the head of the administration of justice, of the finances and of the police. With regard to the native *employés*, those individuals on whom the Lord High Commissioner’s choice did not fall, of course propagated a report that he had selected, without any regard to personal merit, those men only whose appointment would best serve British interests. To this charge Maitland replied, that it was partly correct; that he had certainly consulted British interests *in their true sense*; for he had chosen all the public functionaries with perfect impartiality, and only with reference to character, talent, rank, and influence.

That Count Capodistria’s knowledge of his own countrymen made him in his heart confess the justice and expediency of the policy pursued towards them by England, is evident from the contents of a letter which he wrote in 1804 to the Ionian Envoy at St. Petersburg, and which eventually fell into Sir T. Maitland’s possession.

“The “Constitution of 1803,” he says, “has been compiled without much consideration of facts, and is the result of wandering after abstract principles. It might, perhaps, appear a clever work in the eyes of a solitary and speculative philosopher; but it is by no means adapted to second the views of a wise father” (meaning the Russian Emperor) “in the management of his numerous, but by no means tractable, or as yet educated family.” Moreover, this assailant of Maitland, when he himself ten years later became Governor of Greece, pursued a similar line of policy, though not with the same manly English firmness and energy. He evaded setting up a Representative Government; and, on this pretext, though really from private enmity, he was assassinated by two Laconian chieftains. So the Athenian tyrant Hipparchus, whose dynasty had suppressed the free constitution of Solon, was slain by Harmodius and Aristozeiten, and they have been extolled as champions of liberty, though their actual motive was personal hatred. There is hardly any event in the ancient history of Greece, to which a parallel may not be found in her modern annals.

We are far from defending *all* the acts of Maitland’s administration. For instance, we think that he might easily have carried out in a more kindly spirit the policy of the English Government during the first years of that most heroic strife of modern times — the Greek war of independence. What he facetiously termed his neutrality consisted in an almost undisguised abetting of the infidels, and in putting every possible slight and mortification on the Christians. Still his most bitter assailants have failed to prove that the Ionians in general either desired or were fit for more political liberty than he granted them. They have forgotten too that the Ionian Constitution was looked upon as a dangerous example of liberty by the rulers of the neighboring countries in those days of violent reaction against the principles of the French Revolution, at a period when, with the exception of France and England, no European nation possessed even the semblance of a free government; and when all concessions to the people were regarded with doubt and fear even by their oldest and wisest friends.

Every device has been used to blacken the memory of Sir Thomas Maitland. Cowards, who would have trembled at the very sight of that harsh, but penetrating and commanding countenance, pour forth the most foul-mouthed slander over the grave of him, who first placed their country under a government strong enough to prevent others from robbery and oppression, and not inclined to play the robber or oppressor

itself. When, in the spring of 1849, another English officer yielded up to the cries of a few demagogues the system which had ensured thirty years of peace and prosperity unparalleled in the annals of the islands, and which was long and generally considered, whatever might be its faults, as a necessary guarantee of social order; all who were at Corfu will bear witness that many an honest heart among the Ionian gentry swelled with respectful remembrance of the stern old soldier, who, if he sometimes handled them rudely himself, took care that no one else should presume to treat them ill. At the present day the character of Maitland in the Ionian Islands somewhat resembles the character of Cromwell in England, though constantly and bitterly attacked, and seldom and coldly defended, it is not unpopular with the great body of the people.

The founder of the Ionian Constitution died in 1824. Among his successors, Sir Frederick Adam and Sir Howard Douglas carefully walked in his footsteps. The master-workman was gone, but the machine had been formed on true mechanical principles, and it was ably wrought. The governments of Lord Nugent and of Mr. Stuart Mackenzie were too short to leave any lasting traces. In 1843 the office of Lord High Commissioner was conferred on Lord Seaton, the re-modeller of Sir T. Maitland's polity, and the author of the system now in force. On the eve of the new era, we shall pause to examine what had been the practical results of the English domination during the preceding twenty-five years.

The greatest of Greek philosophers defined a good polity to be not of any specific form, but simply that which seeks and ensures the prosperity of its subjects. So an eminent English writer has remarked, with no less truth than wit, that a man who on abstract theories pronounces a Constitution to be good, without an exact knowledge of the people who are to be governed by it, judges as absurdly as a tailor who should measure the Belvedere Apollo for the clothes of all his customers. The truth is that political institutions are not in themselves an end, but only the means towards an end; and that a good government, like a good coat, is that which suits the body for which it is designed. Tried by these principles, the Ionian Constitution will not be found wanting. In the short space of a quarter of a century, a complete revolution was effected in the social and political condition of the islands. At home piracy and brigandage disappeared, and the trade and agriculture flourished under the safeguard of the English sword; abroad, the Ionians became entitled to the same protection which British subjects receive from all English Consuls and Missions. While the Senators

and other native functionaries were invariably treated with the highest respect and consideration, the meanest peasant found in every Lord High Commissioner an eye and ear always open to his wrongs, and an arm always able and ready to redress them. Justice was, for the first time, administered with vigour and impartiality; the public revenue was freed from peculation and carefully regulated; excellent roads, hitherto unknown in the East, were constructed through all parts of the country. The Ionians learned to cultivate arts unheard of by the preceding generation, not only in the progressive improvement of their possessions, but in all the comforts and amenities of life. Their houses became more commodious; their habits were regulated so as better to keep pace with those of the civilized world; and the best of luxuries — the luxury of knowledge; made rapid progress. Numerous Schools of Primary and Secondary Instruction were supported in all the Islands; while the University established at Corfu, and long presided over by that generous friend of Greece, the late Earl of Guildford, became the chief seat of education for the whole Greek race. Above all, the English Government founded a Seminary for the theological students — the first institution of the kind in these Islands, and already productive of very great benefit. We trust that the State will finally learn the necessity and justice of providing more amply for the Church, as its property was sequestered under the French, and has been, in part, iniquitously plundered. The Clergy are gradually recognising the obligation of exacting from all new members admitted in their ranks, as education more suitable to their important and sacred functions. An immense revolution in sentiment has indeed taken place since the ignorant priests of Cephalonia laboured hard to persuade the more ignorant peasantry that the potatoe — the culture of which was being introduced by the English on their first arrival — was the very apple with which the serpent seduced Adam and Eve in Paradise! Once again — as we read in the old legend, — from the most ancient strongholds of superstition and ignorance, a cry of despair has gone forth over the waters of the Ionian Sea: —

“The lonely mountains o’er,

And the resounding shore,

A voice of weeping heard and loud lament!”*¹¹

¹¹ *Milton’s hymn on the Nativity. The legend here referred to is found in Plutarch’s treatise on the *Defect of Oracles*. Mariners sailing by night in the Ionian Sea, heard, when near the island of Paxos, a

While all these blessings have been secured to them under the friendly auspices of England, the Ionians are still the most lightly burdened people in Europe. With the exception of trifling fees for stamps, harbour-dues, and the like, they pay no taxes whatever, except on their imports and exports. Few men of candour will deny that the British rule is a good one to live under, particularly where it can be enjoyed without the evils that attend it at home, — heavy taxation, and wide-spread pauperism. While his life and property are more secure than they would be in many parts of the British islands, the Ionian peasant or landholder consumes the fruits of the earth without contributing one farthing towards the expenses of the Government. In these happy little communities the visit of the tax gatherers is unknown. The public revenue averages £150,000 yearly, and this sum covers both the general and municipal expenses of the State. Here exists none of those burdens which press so heavily on the industry and resources of less favored countries. There are no imposts on land, houses, or cattle; there are excellent roads without turnpikes, and excellent aqueducts without water-rates; there are no tithes, for the Church is supported out of part of the proceeds of the ecclesiastical property; there are no poor-rates, and there are no paupers.

The monstrous and shameful injustice of the writers in the Ionian press lies in their studied concealment of these facts. Ever since they were virtually emancipated, in 1849, from all legal restraint, they have been embittering the minds of their fellow-countrymen against the Protecting nation, by the most brutal and groundless calumnies. They invariably represent the English administration as a system compounded of folly and tyranny, and each individual Lord High Commissioner as a cruel despot, in comparison to whom Caligula and Nero were enlightened philanthropists. But they artfully hide from their more ignorant fellow-citizens the truth of which they are themselves so well aware, namely, that the Government of their country, whatever may be its defects, is at least by far the best Government in the Levant. In all the material elements of civilization, in the security of life and property, — and in the upright administration of justice, the Ionian Islands surpass the Neapolitan and Roman States, much more Turkey and Greece. Indeed, the difference which their condition at the present day exhibits in comparison with that of the

loud voice proclaiming with groans and weeping the fall of the heathen deities, and the cessation of the heathen oracles.

neighbouring kingdom of Greece is of itself a very strong argument in favour of the system founded by Sir T. Maitland. Peace and a strong fixed government were required in 1817 for the Ionians and in 1851 for their kinsmen on the mainland. A nation which so long struggled for its existence under independent and rival chieftains will not easily forget the necessity for a sovereign will and unity of action. The weak and the oppressed turn to the throne as a refuge from petty tyrants. Like all other Orientals the Greeks in general have no abstract notion of government except as despotism. Hence the apathy of the nation at large for the democratic constitution of 1843 "*plus raisonnée que raisonnable*," — forced upon them in great measure by foreign intrigue, and imported from the manufactories of Sieyes, Bentham, and such-like liberty-mongers. Greece can never truly prosper until some master-mind arises to wield the discordant factions. Those worthy sons of the men of Thermopylae and of Salamis, — the mountaineers of the Peloponnese and the sailors of the Aegean, — who for six long years baffled all the fleets and armies of the Sultan, — have indeed strong arms and brave hearts; — but a head is wanting, and so the members disagree, as in the old Roman fable, or in that beautiful eastern parable in the book of Judges (ix. 8-15) which tells how "the trees went forth on a time to anoint a king over them." The noble PEOPLE of Greece, indeed, stand erect among the rogues and incapables who misgovern them, as the pillars of their ancestral temples soar above the surrounding desolation. But governed by foreigners during so many centuries, and suddenly restored to liberty, the Greeks — like the Ionians on the fall of Venice, — found themselves wanting in many of the primary ingredients of a nation. These can be but slowly and imperfectly supplied from indigenous sources. Even the few natives who possessed any experience of the arts of Government had been trained under a system altogether different from that which they are now called upon to adopt. All their previous ideas and usages, whether social or political, require to be corrected or eradicated before they can be expected to form a European nation upon European principles. We have heard many of the subjects of King Otho acknowledge that it would have been better for their country, — on first shaking off the Turkish yoke, — to have been content with something short of complete independence, and rather to have passed for a time under the tutelage of one of the great European powers, in the same sense as England became in 1815 the guardian of the Ionian Islands. Thus the Greeks — like the Ionians — would have been gradually trained to the arts and usages of civilized societies and regular military discipline, as an intermediate stage to the full

enjoyment of the dangerous privilege of self-government. Constitutional liberty must grow with the growth, and strengthen with the strength of a nation. Greece cannot hope to spring forth at one bound all-wise and all-armed, like Minerva from the brain of Jupiter.

We have now considered the results of the British protection as exemplified in the material civilization of the Ionians. We shall next examine the character of the people themselves. Here we are fortunate in being able to refer to the high authority of Sir Charles Napier, who knew them thoroughly from having been for eight years resident in Cephalaria, and who often corresponded with his old friends in the Greek Islands, while engaged in annexing to the British empire those mighty provinces on the banks of the Indus, which were once overrun by a Greek army under Alexander the Great. He says: — “However full of faults the Ionians may be, I maintain that they have not more than might be expected from the corruptness of the Venetian domination, from those human frailties which are so conspicuous in small societies, and from a natural vehemence of character that distinguishes the Greek people: but on the other hand they are endowed with virtues that are no less prominent; if they have received much evil from education, they have received much good from nature; and I found more of the latter than the state of society led me to expect. The richer classes are lively and agreeable in their manners; and, among the men, many are well informed. The women possess both beauty and wit in abundance, but their education has been, generally speaking, much neglected. The poor are not less industrious than other southern nations; and an extraordinary degree of intelligence characterizes all ranks. A spirit of commercial enterprise distinguishes the hardy mountaineers of Cephalaria; they are full of pleasant humour and vivacity; and their resemblance to the Irish people is striking in everything but their sobriety; for though the Cephalaria labourer drinks freely of the potent wines, which his mountains so abundantly produce, yet a drunken man is seldom to be seen; and, amongst the rich inebriety is unknown. Such is the character of the people with whom I have passed the most pleasant years of my life.”

We have little to add, to this able sketch. All who know the modern Greeks, whether in the islands or on the continent, cannot fail to remark the numerous and striking features of resemblance that connect them with their forefathers. They have the same ingenious and active spirit, joined to a thirst for knowledge and

improvement; the same eager rivalry, love of novelty and adventure, self-esteem and loquacity, restless ambition and subtlety. With the exception of the Corfuotes, who are in a great measure the descendants of Venetian and Albanian settlers, the Ionians are nearly unmixed children of the ancient race. They have degenerated from their ancestors chiefly owing to their subjection for 400 years to the corrupt rule of Venice. In short, they have not yet been able to shake off some of those defects, which Homer, as if in prophetic anticipation of the future destiny of his own countrymen, assures us that slavery never fails to entail on its victims: —

*Ἕμῃσιν γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἥμαρ ἔλῃσιν.*

[...]

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΑ

[...] Αυτό το τέχνασμα, άξιο του πιο οξύ και εύλογου νομοθέτη της αρχαίας Ελλάδας, παρείχε μία πλήρη συνταγματική διορθωτική ενέργεια σε οποιοδήποτε πνεύμα αντιπολίτευσης που θα μπορούσε ενδεχομένως να προκύψει. Ο Σερ Τ. Μαίτλαντ (Sir T. Maitland) μιλούσε πάντα για αυτό ως το θεμέλιο λίθο στον οποίο βασίζεται ολόκληρη η κατασκευή της πολιτείας του, και το οποίο της έδωσε μεγαλύτερη σταθερότητα από οποιοδήποτε στήριγμα που θα μπορούσε να εφευρεθεί. Επομένως όλη η ίντριγκα αποδείχθηκε άχρηστη· και η γνώση της ματαιότητας της ενήργησε ως ένας αποτελεσματικός έλεγχος όλων των ραδιουργιών. Στην πραγματικότητα, κατά την πρώτη άφιξή του, μια μικρή φατρία τάχθηκε στο να μάχεται κατά της πολιτικής του αντιπροσώπου της Αγγλίας, ενώ για τα μέλη της έκρινε ότι οι ιδιωτικοί τους σκοποί θα απαντηθούν καλύτερα εν μέσω σκηνικών αναρχίας και σύγχυσης. Αλλά παρότι ενωμένοι στη θέα της αντίστασης της δημιουργίας οποιασδήποτε ισχυρής και αμερόληπτης κυβέρνησης, ήταν παντελώς διχασμένοι ως προς όλες τις άλλες απόψεις. Με τέτοιες δημόσιες αρχές και τέτοια ιδιωτικά συναισθήματα, σύντομα άρχισαν να έρχονται σε ρήξη μεταξύ τους, ιδιαίτερα όταν βρήκαν τον Σερ. Τ. Μαίτλαντ σταθερό και άκαμπτο στη συμπεριφορά του. Ενώ εκείνος ακολούθησε πιστά όλα τα αντικείμενα με τα οποία καταπιάστηκε, έδωσε προτεραιότητα σε σημεία μικρότερης σημασίας. Πράγματι, στις αποστολές του στο Αποικιακό Γραφείο παραδέχεται ότι πολλές προτάσεις και τίτλοι στο Συνταγματικό Καταστατικό ήταν απόλυτες ανοησίες, και είχαν εισαχθεί μόνο για να «διασκεδάσουν» και να «χαροποιήσουν» τους Ιόνιους, οι οποίοι, όπως και όλοι οι άλλοι Ανατολίτες, αγαπούν πολύ τα καλά λόγια και τα ηχητικά ονόματα. Επιπλέον, προέβλεψε ξεκάθαρα ότι κάθε κυβέρνηση που θα μπορούσε να δημιουργήσει, θα παρέμενε κοντά και στις επιθυμίες του, και εκείνες των συμπατριωτών του. Μέρος του αγγλικού κοινού τον κατηγόρησε για την καταπίεση των Ιόνιων· ένα άλλο ότι δεν τους κυβερνά επαρκώς· και όλοι θα αισθάνονταν κάποιο βαθμό δυσαρέσκειας στο μόνο διακανονισμό που θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει. Ο Σερ. Τ. Μαίτλαντ προέβλεψε επίσης ότι ο καθένας θα επέρριπτε την ευθύνη της αποτυχίας των ιδιόμορφων ελπίδων ή φαντασιώσεων του σε αυτόν και όχι όπου θα έπρεπε να αποδοθεί, δηλαδή στη δυσκολία της κατάστασής του και της ιδιαιτερότητας της Συνθήκης των Παρισίων που την είχε γεννήσει. Οχυρωμένος, ωστόσο, από την έγκριση του Ηγεμόνα του, κράτησε

ένα και μόνο στο μυαλό του — να εκτελέσει το σημαντικό αυτό καθήκον του με τιμή και πίστη, πραγματοποιώντας κάθε επέκταση για την ελευθερία που θα ήταν συμβατή με τα συναισθήματα και την κατάσταση των Ιονίων. Αρνούταν όμως, παράλληλα, να θυσιάσει τα στερεά συμφέροντα αυτών που βρισκόταν υπό την προστασία της δύναμης ή και τα συμφέροντα της ίδιας της δύναμης, για χάρη οποιονδήποτε ασαφών ή ανόητων ιδεών της δημοκρατικής κυβέρνησης, ή των ελληνικών δικαιωμάτων και εθνικότητας.

Σπουδαία, όπως θεωρήθηκε, η εξουσία που παραχωρήθηκε στον κύριο Ύπατο Αρμοστή από το Καταστατικό του 1817, οι σημαντικές δυνάμεις εξακολουθούσαν να προορίζονται για το Στέμμα. Δεν μπορεί να τροποποιηθεί κανένα συνταγματικό άρθρο, και κανένα κοινοβούλιο δεν μπορεί να διαλυθεί χωρίς την εντολή από τον Βασιλιά στο Συμβούλιο. Αυτή η αποκλειστικότητα, εξασφαλίζει ένα τεράστιο πλεονέκτημα στον Ιόνιο. Με αυτόν τον τρόπο, υποβάλλονται στους νόμους και την πρακτική ενός συνταγματικού βασιλείου, και όχι στη βούληση μιας αυθαίρετης εξουσίας ή στο καπρίτσιο ενός προσωρινά Λόρδου Ύπατου Αρμοστή. Η κυβέρνησή τους απεικονίζεται τόσο σταθερή και ανθεκτική όσο το ίδιο το βρετανικό Σύνταγμα.

Από όλες τις διατάξεις του νέου Καταστατικού, καμία δεν ήταν πιο σημαντική, και ταυτόχρονα, καμία δεν ήταν πιο δίκαια και δημοφιλής από την πλήρη και τελική αποκατάσταση της Ελληνικής Εκκλησίας. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του χαρακτήρα των σύγχρονων Ελλήνων είναι η ενθουσιώδη αφοσίωσή τους στην εθνική τους θρησκεία. Με αυτούς, όπως και με τους Ισπανούς στον Μεσαίωνα, αυτό το συναίσθημα βασίζεται σε πολιτικούς καθώς και σε θρησκευτικούς λόγους. Ο Έλληνας, όπως και ο Ισπανός, οφείλει στη διατήρηση της περίεργης μορφής της πίστης του, τη διατήρηση και της γλώσσας του και της ιθαγένειάς του, οι οποίες διαφορετικά θα είχαν απορροφηθεί σε εκείνες των βάρβαρων κατακτητών. Υπό τη Θεία Πρόνοια, οι Έλληνες είναι υποχρεωμένοι για την ίδια τους την ύπαρξη στην εκκλησία τους και στους υπουργούς τους, από την πτώση της Ανατολικής Αυτοκρατορίας το 1453 μέχρι το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης στο 1821. Το ελληνικό ιερατείο λατρεύτηκε με μεγάλη ευλάβεια, παρότι βουτηγμένο μέσα σε ένα “βλοσυρό καλούπι” ενός αμφισβητούμενου δόγματος και μιας εχθρικής εισβολής. Όλα αυτά, εν μέσω της πικρής δίωξης των μουσουλμάνων, και τις ακόμα πιο ενοχλητικές προσβολές των Λατίνων, — πριν από την επίσημη νύχτα από την τελική επίθεση των Τούρκων, όταν ο τελευταίος από τους Καίσαρες εισήλθε στον τρούλο της

Αγίας Σοφίας¹², η οποία σε λίγες ώρες έπρεπε να μετατραπεί σε τζαμί και εκεί με ευλάβεια έλαβε, με δάκρυα και με προσευχές, το θρησκευτικό μυστήριο της Θείας Κοινωνίας, — ακόμη και μέχρι και εκείνο το αξέχαστο πρωινό, όταν ο †¹³Γερμανός, ο πατριώτης Αρχιεπίσκοπος της Πάτρας — ύψωσε το σύμβολο του Σταυρού στα βουνά της Πελοποννήσου· και, εν μέσω αμοιβαίων εναγκαλισμών και αναφωνήσεων της φράσης «Χριστός Ανέστη!» (*Χριστὸς ἀνέστη*) με την οποία οι Έλληνες γιόρτασαν την επανεμφάνιση της γιορτής του Πάσχα, κάλεσε τους συντοπίτες του να πάρουν τα όπλα ενάντια στους βάρβαρους εχθρούς της φυλής τους και της θρησκείας τους, τους ληστές των περιουσιών τους, τους βιαστές των συζύγων και των θυγατέρων τους, — να συσπειρωθούν, με μια λέξη για τη χώρα τους, και για το Θεό τους — δηλαδή για όλα όσα αγαπούσαν σε αυτόν τον κόσμο και ήλπιζαν για τον επόμενο.

Η μόνη σοβαρή αντίσταση που προβλήθηκε στον Σερ Τ. Μαίτλαντ ήταν από πλευράς του Κόμη Ιωάννη Καποδίστρια, εκ γενετής Κερκυραίου, ο οποίος, αφού εγκατέλειψε το νησί του όντας ένας ταπεινός Γραμματέας σε έναν ρώσο ναύαρχο, γρήγορα έμελλε να γίνει ένας από τους κύριους Υπουργούς της χώρας και ένας από τους πιο έμπιστους συμβούλους του Αυτοκράτορα Αλέξανδρου¹⁴. Ως το διαμεσολαβητικό όργανο μίας μικρής σπείρας δυσανεστημένων Ιόνιων, αλλά και αυτοαποκαλούμενος στο όνομα του Αυτοκράτορα αφέντη του, αυτός ο πανούργος πολιτικός έθεσε επί τάπητος κάποια παράπονα στη βρετανική κυβέρνηση κατά της πολιτικής που επιδίωκε ο αντιπρόσωπός της. Η πιο απτή κατηγορία ήταν ότι οι Άγγλοι και όχι οι Ιόνιοι, είχαν τοποθετηθεί σε ορισμένες από τις κύριες θέσεις της πολιτικής διοίκησης. Ο Σερ Τόμας απάντησε με ισάξια πυγμή και χιούμορ ότι ο Αυτοκράτορας της Ρωσίας κέρδισε ένα τέτοιο πλεονέκτημα από τις διακεκριμένες υπηρεσίες του ίδιου του Κόμη Καποδίστρια, όπου η αυτού Εξοχότητα του δεν μπορούσε παρά να αισθάνεται χρήσιμη εξαιτίας των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας που σε ορισμένες περιπτώσεις προέκυπταν από την απασχόληση των αλλοδαπών. Πρόσθεσε ότι ακόμη και υπό την Επτάνησο Πολιτεία, είχε θεσπιστεί ότι η κύρια αρχή του κάθε νησιού δεν πρέπει να αφήνεται στα χέρια ενός κατοίκου του νησιού αυτού· και ότι έως ότου οι Ιόνιοι εκπαιδευτούν στις θεωρητικές επιστήμες και στα εθιμοτυπικά μιας τακτικής

¹² Κωνσταντίνος Παλαιολόγος — Βλ. Γκίμπον, Κεφ. 68

¹³ † 6 Απριλίου 1821. — Βλ. Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης του Γκόρντον, Βιβλίο Ι. Κεφ. 2

¹⁴ Αλέξανδρος Α΄ της Ρωσίας, πρώην Αυτοκράτορας της Ρωσίας (Πηγή: Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια)

Κυβέρνησης, ήταν απολύτως απαραίτητο να τοποθετηθούν μερικοί έμπειροι Άγγλοι στην κορυφή της διαχείρισης της δικαιοσύνης, των οικονομικών και της αστυνομίας. Όσον αφορά τους γηγενείς εργαζόμενους, εκείνους τους ανθρώπους τους οποίους δεν επέλεξε ο κύριος Ύπατος Αρμοστής, διέδωσε μια έκθεση που είχε επιλέξει ο ίδιος, χωρίς καμία υπόληψη στα προσωπικά θετικά χαρακτηριστικά του καθενός, μεροληπτώντας κατά βάση υπέρ των ανδρών εκείνων που θα εξυπηρετούσαν καλύτερα τα βρετανικά συμφέροντα. Σε αυτή τη κατηγορία, ο Μαίτλαντ απάντησε, ότι ήταν εν μέρει αληθής· γιατί (από ότι ισχυρίστηκε) είχε επιλέξει όλους τους δημόσιους λειτουργούς με τέλεια αμεροληψία και μόνο με βάση το χαρακτήρα, το ταλέντο, τη θέση και την επιρροή.

Η άποψη αυτή του Καποδίστρια για τους συμπατριώτες του, τον έκανε να ομολογήσει από καρδιάς τη δικαιοσύνη και την σκοπιμότητα της πολιτικής που επιδιώκει η Αγγλία, κάτι που είναι προφανές και από το περιεχόμενο μιας επιστολής που έγραψε το 1804 στον Ιόνιο απεσταλμένο στην Αγία Πετρούπολη και που τελικά επήλθε στην κατοχή του Σερ Τ. Μαίτλαντ. «Το Σύνταγμα του 1803», λέει, «έχει καταρτιστεί χωρίς αρκετή μελέτη των γεγονότων και είναι το αποτέλεσμα παρεκτροπής έπειτα από ασαφείς αρχές. Μπορεί, ίσως, να εμφανιστεί ως μια έξυπνη δουλειά στα μάτια ενός μοναχικού και κερδοσκοπού φιλόσοφου. Αλλά δεν είναι σε καμία περίπτωση προσαρμοσμένη στις δεύτερες σκέψεις ενός ‘σοφού πατέρα’» (εννοώντας τον Ρώσο Αυτοκράτορα) «και στη διαχείριση της πολυάριθμης, αλλά σε καμία περίπτωση πειθήνιας ή ακόμα και μορφωμένης οικογένειας». Επιπλέον, αυτός ο επιτιθέμενος του Μαίτλαντ, όταν ο ίδιος δέκα χρόνια αργότερα έγινε κυβερνήτης της Ελλάδας, ακολούθησε μια παρόμοια γραμμή πολιτικής, ωστόσο όχι με την ίδια ανθρωπογενή αγγλική αποφασιστικότητα και ενέργεια. Αποφάσισε να δημιουργήσει μια Αντιπροσωπευτική Κυβέρνηση και, με αυτό το πρόσχημα, αν και στην πραγματικότητα από προσωπική εχθρότητα, δολοφονήθηκε από δύο Λάκωνες οπλαρχηγούς. Παρόμοια και ο Αθηναίος Τύραννος Ίππαρχος, του οποίου η δυναστεία είχε καταστείλει το ελεύθερο σύνταγμα του Σόλωνα, σφαγιάστηκε από τον Αρμόδιο και τον Αριστογείτων, και αυτοί έχουν εκθειαστεί ως πρωταθλητές της ελευθερίας, αν και το πραγματικό τους κίνητρο ήταν το προσωπικό τους μίσος εναντίον του. Δεν υπάρχει καμία περίπτωση στην αρχαία ιστορία της Ελλάδας, στην οποία ένα παράλληλο τότε γεγονός να μην βρεθεί στα σύγχρονα ύστερα της.

Απέχουμε πολύ από την υπεράσπιση όλων των πράξεων της διοίκησης του Μαίτλαντ. Για παράδειγμα, πιστεύουμε ότι θα μπορούσε εύκολα να πραγματοποιήσει σε ένα πιο ευγενικό πνεύμα την πολιτική της αγγλικής κυβέρνησης κατά τα πρώτα χρόνια της πιο ηρωικής σύγκρουσης της σύγχρονης εποχής – τον ελληνικό πόλεμο της ανεξαρτησίας. Αυτό που χιουμοριστικά καθόρισε την ουδετερότητά του συνίστατο σε μία σχεδόν απροκάλυπτη βοήθεια στο εσωτερικό και στην τοποθέτηση κάθε πιθανής προσβολής και ταπείνωσης προς τους Χριστιανούς. Ακόμα, οι πιο πικρόχολοι επιτιθέμενοι του απέτυχαν να αποδείξουν ότι οι Ιόνιοι γενικά είτε επιθυμούσαν είτε ήταν κατάλληλοι για περισσότερη πολιτική ελευθερία από αυτή που τους παραχωρήθηκε. Έχουν ξεχάσει επίσης ότι το Ιόνιο Σύνταγμα θεωρήθηκε ως ένα επικίνδυνο παράδειγμα ελευθερίας από τους ηγέτες των γειτονικών χωρών τις ημέρες εκείνες της βίαιης αντιμετώπισης ενάντια στις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης, σε περίοδο που, με εξαίρεση τη Γαλλία και την Αγγλία, κανένα ευρωπαϊκό έθνος δεν κατείχε ούτε μία ένδειξη ελεύθερης κυβέρνησης· ακόμα και όταν όλα τα προνόμια των ανθρώπων αντιμετωπίστηκαν με αμφιβολία και φόβο μέχρι και από τους παλαιότερους και σοφότερους φίλους τους.

Χρησιμοποιήθηκε κάθε τρόπος για να αμαυρωθεί η μνήμη του Σερ Τ. Μαίτλαντ. Οι δειλοί, οι οποίοι θα έτρεμαν έστω και στη θέα αυτού του σκληρού, αλλά διαπεραστικού και επιβλητικού ύφους του, αμόλησαν την πιο αισχρή συκοφαντία πάνω από τον τάφο του, εκείνου του οποίου έβαλε για πρώτη φορά τη χώρα τους κάτω από μια κυβέρνηση αρκετά ισχυρή για να αποτρέψει τους άλλους από ληστές και καταδυνάστευση, χωρίς να έχει την τάση να υποκριθεί ο ίδιος τον ληστή ή τον τύραννο. Όταν, την άνοιξη του 1849, ένας άλλος Άγγλος υπάλληλος υπέκυψε στις κραυγές μερικών δημαγωγών το σύστημα είχε ήδη εξασφαλίσει τριάντα χρόνια ειρήνης και ευημερίας, απaráμιλλες στα χρονικά των νησιών, και αποτελούσε προϊόν μακράς και εκτεταμένης σκέψης, παρόλα τα ελαττώματά του, ως απαραίτητη εγγύηση της κοινωνικής τάξης· όλοι όσοι βρίσκονταν στην Κέρκυρα θα μαρτυρούσαν ότι πολλές ειλικρινείς παρουσίες ανάμεσα στην ιόνια υψηλή κοινωνία διογκώθηκαν με σεβαστή θύμηση στον σκληρό αυτό παλιό στρατιώτη, ο οποίος, αν και μερικές φορές τους χειρίστηκε αγενώς ο ίδιος, φρόντισε ώστε κανένας άλλος να μην τολμήσει να τους φερθεί άσχημα. Την σήμερα ημέραν ο χαρακτήρας του Μαίτλαντ στα Ιόνια Νησιά ταυτίζεται κάπως με τον χαρακτήρα του Κρόμγουελ (Cromwell) στην Αγγλία.

Το ότι συνεχώς και εύλογα δεχόταν επιθέσεις, ενώ σπάνια και με ψυχρό τρόπο έχαιρε υπεράσπισης, δεν είναι κάτι άγνωστο ανάμεσα στον πολυπληθή λαό.

Ο ιδρυτής του Ιονίου Συντάγματος πέθανε το 1824. Μεταξύ των διαδόχων του, ο Σερ Φρέντερικ Άνταμ (Sir Frederick Adam) και ο Σερ Χάουαρντ Δούγλας (Sir Howard Douglas) ακολούθησαν προσεκτικά τα βήματά του. Ο πρωτεργάτης είχε φύγει, αλλά το δημιούργημα είχε μορφοποιηθεί σε πραγματικές μηχανικές αρχές και ήταν απόλυτα σφυρήλατο. Οι κυβερνήσεις του Λόρδου Νούγεντ (Lord Nugent) και του κ. Στιούαρτ Μακένζι (Stuart Mackenzie) ήταν πολύ σύντομες ώστε να αφήσουν ίχνη αναλλοίωτα στο χρόνο. Το 1843 το γραφείο του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή απονεμήθηκε στο Λόρδο Σίτωνος (Lord Seaton), τον μετασχηματιστή του πολιτεύματος του Σερ Τ. Μαίτλαντ, και δημιουργού του σύγχρονου ισχύοντος συστήματος. Παραμονές της νέας εποχής, θα σταθούμε για να εξετάσουμε ποια ήταν τα πρακτικά αποτελέσματα της αγγλικής κυριαρχίας στη διάρκεια των προηγούμενων είκοσι πέντε ετών. Ο πιο σπουδαίος από τους Έλληνες φιλόσοφους καθόρισε μια καλή νομοθεσία όχι για να έχει μία συγκεκριμένη μορφή, αλλά απλά ώστε να επιδιώκει και να εξασφαλίζει την ευημερία των θεμάτων της. Έτσι, ένας διακεκριμένος Άγγλος συγγραφέας σχολίασε, τόσο με μία δόση αλήθειας όσο και με χιουμοριστική διάθεση, ότι ένας άνθρωπος που σε ασαφείς θεωρίες εξέφρασε ότι ένα Σύνταγμα είναι καλό, χωρίς την ακριβή γνώση των ανθρώπων που πρόκειται να διέπονται από αυτό, δικάζει τόσο απαράδεκτα όσο ένας ράφτης που πρέπει να πάρει τα μέτρα από τον Απόλλωνα του Μπελβεντέρε για τα ρούχα όλων των πελατών του. Η αλήθεια είναι ότι οι πολιτικοί θεσμοί δεν σημαίνουν από μόνοι τους το τέλος, αλλά μόνο τα διαμεσολαβητικά μέσα προς ένα τέλος· και ότι μια καλή κυβέρνηση, όπως και ένα καλό παλτό, είναι αυτό το οποίο ταιριάζει στο σώμα για το οποίο έχει σχεδιαστεί. Δοκιμασμένο από αυτές τις αρχές, το Ιόνιο Σύνταγμα δεν πρόκειται να θεμελιωθεί όντας ανεπαρκές. Σε μόλις ένα τέταρτο του αιώνα, επήλθε πλήρης επανάσταση στην κοινωνική και πολιτική κατάσταση των νησιών. Οι πειρατείες και οι ληστές εξαφανίστηκαν, και το εμπόριο και η γεωργία άνθισαν υπό τη διασφάλιση του αγγλικού ξίφους· στο εξωτερικό, οι Ιόνιοι δικαιούνταν την ίδια προστασία την οποία τα βρετανικά θέματα λαμβάνουν από όλους τους Άγγλους Πρόξενους και τις Αποστολές. Ενώ οι Γερουσιαστές και οι άλλοι γηγενείς λειτουργοί αντιμετώπιζονταν πάντοτε με τον υψηλότερο σεβασμό και ευαισθησία, ακόμα ο πιο ποταπός αγρότης έβρισκε σε κάθε Λόρδο Ύπατο Αρμοστή ένα μάτι και ένα αυτί πάντα ανοιχτό στα

λάθη του, και ένα χέρι πάντα ικανό και έτοιμο να τους αποκαταστήσει. Η δικαιοσύνη, για πρώτη φορά, υπηρετήθηκε με σθένος και αμεροληψία· τα δημόσια έσοδα απελευθερώθηκαν από τον σφετερισμό και ρυθμίστηκαν προσεκτικά· εξαίσιοι δρόμοι, άγνωστοι μέχρι στιγμής στην Ανατολή, κατασκευάστηκαν κατά μήκος όλων των περιοχών της χώρας. Οι Ιόνιοι έμαθαν να καλλιεργούν τέχνες άγνωστες στις προηγούμενες γενιές, που είχαν σχέση όχι μόνο με την προοδευτική βελτίωση των περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά με όλες τις ανέσεις του βίου τους. Τα σπίτια τους έγιναν πιο άνετα. Οι συνήθειες τους ρυθμίστηκαν έτσι ώστε να συμβαδίζουν με εκείνες του πολιτισμένου κόσμου· και η πιο σπουδαία πολυτέλεια - η πολυτέλεια της μάθησης, σημείωσε ταχεία πρόοδο. Πολλά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποστηρίχθηκαν σε όλα τα Νησιά· ενώ το Πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε στην Κέρκυρα και για καιρό προοδευόταν από αυτό τον γενναιόδωρο φίλο της Ελλάδας, τον αείμνηστο Κόμη του Γκύλφορντ (Earl of Guildford), έγινε επικεφαλής έδρα της εκπαίδευσης για ολόκληρη την ελληνική φυλή. Πάνω απ' όλα, η αγγλική κυβέρνηση ίδρυσε ένα Ιεροδιδασκαλείο για τους σπουδαστές της θεολογίας - το πρώτο ίδρυμα του είδους σε αυτά τα νησιά και ήδη αρκετά παραγωγικό και ωφέλιμο. Ελπίζουμε ότι το κράτος θα μάθει τελικά την αναγκαιότητα και τη δικαιοσύνη στο να προμηθεύει πιο επαρκώς την Εκκλησία, καθώς η ιδιοκτησία της κατασχέθηκε από τους Γάλλους και, εν μέρει, λεηλατήθηκε άδικα. Ο Κλήρος αναγνωρίζει σταδιακά την υποχρέωσή του να απαιτεί από όλα τα νέα μέλη που εισάγονται στις τάξεις τους, μία εκπαίδευση πιο κατάλληλη για τις σημαντικές και ιερές λειτουργίες τους.

Πράγματι πραγματοποιήθηκε μία τεράστια συναισθηματική επανάσταση από τότε που οι αδαείς ιερείς της Κεφαλονιάς μόχθησαν για να πείσουν τους ακόμα πιο αδαείς επαρχιώτες, ότι η πατάτα — η κουλτούρα της οποίας εισήχθη από τους Άγγλους κατά την πρώτη άφιξή τους — ήταν το ίδιο το μήλο με το οποίο το φίδι παρέσυρε τον Αδάμ και την Εύα στον παράδεισο! Για άλλη μια φορά — όπως διαβάζουμε στον παλιό μύθο, — από τα αρχαιότερα οχυρά δεισιδαιμονίας και άγνοιας, μια κραυγή απόγνωσης έχει περάσει πάνω από τα νερά του Ιονίου: —

«Πάνω από τα μοναχικά βουνά,
Και την ηχηρή ακτή,
Μία φωνή κάποιου που κλαίει ακούστηκε και δυνατά θρηνούσε»¹⁵

Ενώ όλες αυτές οι ευλογίες τους έχουν εξασφαλιστεί υπό την φιλική αιγίδα της Αγγλίας, οι Ιόνιοι εξακολουθούν να είναι από τους πιο ελαφρά επιβαρηνμένους στην Ευρώπη. Με εξαίρεση ασήμαντα τέλη για γραμματόσημα, λιμενικά τέλη και παρόμοια έξοδα, δεν πληρώνουν φόρους σε οτιδήποτε, εκτός από τις εισαγωγές και τις εξαγωγές τους. Λίγοι ειλικρινείς άνδρες θα αρνηθούν ότι η βρετανική κυριαρχία είναι μια καλή διακυβέρνηση για να ζει κανείς, ιδιαίτερα όπου μπορεί να την ευχαριστηθεί χωρίς τα κακά που την φυλάνε στα ενδότερα της, - τη βαριά φορολογία και την ευρέως διαδεδομένη εξαθλίωση. Ενώ η ζωή και η ιδιοκτησία του είναι πιο ασφαλής από ό,τι θα ήταν σε πολλά μέρη των Βρετανικών Νήσων, ο Ιόνιος χωρικός ή γαιοκτήμονας καταναλώνει τους καρπούς της Γης χωρίς να συμβάλλει ούτε ένα φαρδίни προς τα έξοδα της κυβέρνησης. Σε αυτές τις μικρές ευτυχισμένες κοινότητες η επιθεώρηση των φορολογικών συλλεκτών είναι άγνωστη. Τα δημόσια έσοδα υπολογίζονται κατά μέσο όρο σε £150.000 ετησίως, και το ποσό αυτό καλύπτει τόσο τα γενικά όσο και τα δημοτικά έξοδα του κράτους. Εδώ δεν υπάρχει κανένα από αυτά τα βάρη που πιέζουν σε τόσο μεγάλο βαθμό τη βιομηχανία και τους πόρους άλλων, λιγότερο ευνοημένων χωρών. Δεν υπάρχουν δασμοί για τη γη, τα σπίτια ή τα βοοειδή· υπάρχουν εξαιρετικοί δρόμοι χωρίς διόδια και εξαιρετικά υδραγωγεία χωρίς αρδευτικά τέλη· δεν υπάρχουν φιλανθρωπικές συνεισφορές, επειδή η Εκκλησία υποστηρίζεται από μέρος των εσόδων της εκκλησιαστικής ιδιοκτησίας· δεν υπάρχει συντελεστής φτώχειας και δεν υπάρχουν άποροι.

Η προκλητική και χυδαία αδικία των συντακτών του Ιόνιου Τύπου εντοπίζεται στη μελετημένη απόκρυψη των γεγονότων αυτών. Από τότε που χειραφετήθηκαν ουσιαστικά, το 1849, από όλα τα νομικά δεσμά, έχουν κακοκαρδίσει τους συνανθρώπους τους ενάντια στο έθνος Προστασίας, από τις πιο βάνανυες και αβάσιμες συκοφαντίες. Απεικονίζουν σταθερά την αγγλική διοίκηση ως ένα σύστημα

¹⁵ Ο ύμνος του Μίλτον στη Γέννηση. Ο θρύλος που αναφέρεται εδώ βρίσκεται στη διατριβή του Πλούταρχου στο 'Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων'. Οι ναυτικοί που ταξιδεύουν τη νύχτα στο Ιόνιο Πέλαγος, άκουσαν, όταν πλησίαζαν το νησί των Παξών, μια δυνατή φωνή που διακηρύσσει με στεναγμούς και κλάματα την πτώση της παγανιστικής θεότητας και την παύση των ειδωλολατρικών χρηστηρίων.

που συνδυάζεται από παράνοια και τυραννία, και κάθε μεμονωμένο Λόρδο Ύπατο Αρμοστή ως έναν βίαιο δεσπότη, όπου μπροστά του ο Καλιγούλας και ο Νέρων έμοιαζαν ανοιχτόμυαλοι φιλόανθρωποι. Αλλά κατάφεραν με δεξιοτεχνία να κρύψουν από τους πιο αδαείς συμπολίτες τους την αλήθεια, την οποία τόσο καλά γνωρίζουν οι ίδιοι, δηλαδή ότι η κυβέρνηση του τόπου τους, όποια και αν είναι τα ελαττώματά της, είναι τουλάχιστον μακράν η καλύτερη κυβέρνηση στο Λεβάντε. Σε όλα τα υλικά στοιχεία του πολιτισμού, — στην ασφάλεια της ζωής και της περιουσίας, — και στην ορθή διαχείριση της δικαιοσύνης, τα Ιόνια Νησιά ξεπερνούν τις Ναπολιτάνικες και Ρωμαϊκές Πολιτείες, και πολύ περισσότερο την Τουρκία και την Ελλάδα. Πράγματι, η διαφορά με την οποία η κατάστασή τους σήμερα παρουσιάζεται συγκριτικά με εκείνη του γειτονικού Βασιλείου της Ελλάδος είναι από μόνη της ένα πολύ ισχυρό επιχείρημα υπέρ του συστήματος που ιδρύθηκε από τον Σερ. Τ. Μαίτλαντ. Η ειρήνη και μια ισχυρή σταθερή κυβέρνηση ήταν απαιτούμενες το 1817 για τους Ιόνιους και το 1851 για τους συγγενείς τους στην ηπειρωτική χώρα. Ένα έθνος το οποίο αγωνίστηκε τόσο πολύ για την ύπαρξή του υπό ανεξάρτητους και αντίπαλους αρχηγούς δεν θα ξεχάσει εύκολα την ανάγκη για μια κυρίαρχη βούληση και μία ενότητα δράσης. Ο αδύναμος και ο καταπιεσμένος στράφηκε στο θρόνο ώστε να βρει καταφύγιο από μικροπρεπής τυράννους. Όπως όλοι οι άλλοι Ανατολικοί λαοί, οι Έλληνες γενικά δεν έχουν θεωρητική αντίληψη της κυβέρνησης, εκτός από τον δεσποτισμό. Ως εκ τούτου, η απάθεια που προέβαλε το έθνος σε μεγάλο βαθμό για το δημοκρατικό σύνταγμα του 1843, «*plus raisonnée que raisonnable*»¹⁶ — επιβλήθηκε σε αυτούς σε μεγάλο βαθμό από ξένη δολοπλοκία, και εισήχθη από τις επινοήσεις του Σιεγές (Siéyes), του Μπένθαμ (Bentham) και τέτοιων παρόμοιων ελευθεριοκάπηλων. Η Ελλάδα δεν θα μπορέσει ποτέ να ευημερήσει πραγματικά μέχρι να προκύψει κάποιος ιθύνων νους που θα έχει τα ηνία των διστάμενων φατριών. Οι άξιοι αυτοί γιοι των Θερμοπυλών και της Σαλαμίνας, — οι ορειβάτες της Πελοποννήσου και οι ναυτικοί του Αιγαίου, — οι οποίοι για έξι ολόκληρα έτη διαφύλαξαν όλους τους στόλους και τις στρατιές του Σουλτάνου, — έχουν πράγματι ισχυρά όπλα και γενναίες καρδιές· — αλλά ένας ηγέτης είναι ανεπαρκής, και έτσι τα μέλη διαφωνούν, όπως στον παλιό ρωμαϊκό μύθο ή σε αυτή την όμορφη ανατολίτικη παραβολή στους Κριτές¹⁷ (IX, 8-15) που λέει πώς «τα δέντρα πήγαν σε μια στιγμή

¹⁶ «πιότερο αιτιολογημένη παρά λογική»

¹⁷ Οι Κριτές ή Κριταί: το έβδομο βιβλίο, του εβραϊκού Τανάκ, και της Χριστιανικής Παλαιάς διαθήκης (Πηγή: Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια)

χρίσουν έναν βασιλιά πάνω τους.» Οι ευγενείς ΠΟΛΙΤΕΣ της Ελλάδας, πράγματι, στέκονται ευθυτενείς μεταξύ των απατεώνων και των ανίκανων που τους κακοκυβερνούν, καθώς οι πυλώνες των προπατορικών τους ναών υψώνονται πάνω από την περιβάλλουσα εξαθλίωση. Αλλά διοικούμενοι από αλλοδαπούς κατά τη διάρκεια τόσων πολλών αιώνων, και ξαφνικά αποκαθιστάμενοι από κατάσταση πλήρους ελευθερίας οι Έλληνες — όπως οι Ιόνιοι στην πτώση της Βενετίας, — βρήκαν τους εαυτούς τους ανεπαρκείς σε πολλά κύρια συστατικά συγκρότησης ενός έθνους. Αυτά μπορούν να παρασχεθούν μόνο με αργό ρυθμό και ελλιπώς από αυτόχθονες πηγές. Ακόμα και οι λίγοι ντόπιοι που κατείχαν οποιαδήποτε εμπειρία της τέχνης της διακυβέρνησης είχαν εκπαιδευτεί σε ένα σύστημα εντελώς διαφορετικό από αυτό που καλούνται τώρα να υιοθετήσουν. Όλες οι προηγούμενες ιδέες και εθιμοτυπίες τους, είτε κοινωνικές είτε πολιτικές, απαιτούν τώρα να διορθωθούν ή να εξαλειφθούν πριν από τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού έθνους αντάξιο των ευρωπαϊκών αρχών. Έχουμε ακούσει πολλά από τα θέματα παραδοχής του βασιλιά Όθωνα, ότι δηλαδή θα ήταν καλύτερο για τη χώρα τους, — στην πρώτη προσπάθεια ξεφορτώματος του Τουρκικού ζυγού, — να ήταν ικανοποιημένοι με κάτι κοντά στην πλήρη ανεξαρτησία, και ακόμα καλύτερα να είχαν περάσει για κάποιο χρονικό διάστημα υπό την καθοδήγηση μιας από τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις, με την ίδια λογική όπου η Αγγλία έγινε το 1815 ο προστάτης των Ιονίων Νήσων. Έτσι, οι Έλληνες — όπως οι Ιόνιοι — θα είχαν εκπαιδευτεί σταδιακά στις θεωρητικές επιστήμες και στα εθιμοτυπικά των πολιτισμένων κοινωνιών και της κλασικής στρατιωτικής πειθαρχίας, ως ένα μεταβατικό στάδιο στην πλήρη απόλαυση του επικίνδυνου, φαινομενικά, προνομίου της αυτοδιοίκησης. Η συνταγματική ελευθερία πρέπει να ευδοκιμήσει με την ανάπτυξη, και να ενδυναμώσει με την ισχύ ενός έθνους.

Τώρα έχουμε λάβει υπόψιν τα αποτελέσματα της βρετανικής προστασίας ως πρότυπο στον υλικό πολιτισμό των Ιονίων. Θα πρέπει έπειτα να εξετάσουμε τον χαρακτήρα των ίδιων των ανθρώπων. Εδώ είμαστε απλώς τυχεροί που είμαστε σε θέση να αναφερθούμε στην υψηλή αυθεντία του Σερ Τσαρλς Νάπιερ (Sir Charles Napier), ο οποίος τους γνώριζε διεξοδικά από τότε που κατοικούσε για οκτώ χρόνια στην Κεφαλονιά, και που συχνά αλληλογραφούσε με τους παλιούς φίλους του στα ελληνικά νησιά, ενώ παράλληλα ήταν απασχολημένος στο να προσαρτήσει στη Βρετανική Αυτοκρατορία αυτές τις πανίσχυρες επαρχίες που βρίσκονται στις όχθες του Ινδικού Ωκεανού, οι οποίες διασχίστηκαν κάποτε από έναν ελληνικό στρατό υπό

την καθοδήγηση του Μέγα Αλεξάνδρου. Λέει: «Παρότι γεμάτοι από ελαττώματα, οι Ιόνιοι, ισχυρίζομαι ότι δεν κατέχουν τίποτα περισσότερο από την ίσως αναμενόμενη διαφθορά της βενετσιάνικης κυριαρχίας, ένα από εκείνα τα ανθρώπινα ελαττώματα που είναι τόσο εμφανή σε μικρές κοινωνίες, και από την φυσική ορμή του χαρακτήρα που διακρίνει τον ελληνικό λαό: αλλά από την άλλη πλευρά είναι προικισμένοι με αρετές που δεν είναι λιγότερο προεξέχουσες· εάν έχουν πάρει μεγάλο κακό από την παιδεία, έχουν πάρει μεγάλο καλό από τη φύση· και συνάντησα περισσότερο από το τελευταίο, από ότι η κατάσταση της κοινωνίας με άφησε να πιστέψω. Οι πλουσιότερες τάξεις είναι ευχάριστες και γεμάτες ζωή· και, μεταξύ των ανδρών, πολλοί είναι καλά ενημερωμένοι. Οι γυναίκες διαθέτουν ένα συνδυασμό ομορφιάς και πνεύματος σε αφθονία, αλλά η εκπαίδευσή τους ήταν, γενικά, πολύ παραμελημένη. Οι φτωχοί δεν είναι λιγότερο εργατικοί σε σύγκριση με άλλα νότια έθνη· και ένας αναπάντεχος βαθμός νοημοσύνης χαρακτηρίζει όλες τις τάξεις. Ένα πνεύμα μαζικής πρωτοβουλίας διακρίνει τους σκληραγωγημένους ορειβάτες της Κεφαλονιάς· είναι γεμάτοι από ευχάριστο χιούμορ και ζωντάνια· και η ομοιότητά τους με τον ιρλανδικό λαό είναι εντυπωσιακή στα πάντα πέρα από τη νηφαλιότητα τους· γιατί ο Κεφαλλονίτης εργάτης πίνει ελεύθερα από τα δυνατά κρασιά, που τα βουνά του παράγουν τόσο άφθονα, και πάλι όμως ένας μεθυσμένος άνθρωπος ανάμεσα τους σπάνια γίνεται αντιληπτός· και, ανάμεσα στους πλούσιους, η λέξη «μέθη» είναι άγνωστη. Αυτός είναι ο πραγματικός χαρακτήρας των ανθρώπων με τους οποίους έχω περάσει τα πιο ευχάριστα χρόνια της ζωής μου.»

Ελάχιστα έχουμε να προσθέσουμε, σε αυτή την άξια γενική περιγραφή. Όλοι αυτοί που γνωρίζουν τους σύγχρονους Έλληνες, είτε στα νησιά είτε στην ηπειρωτική χώρα, δεν μπορούν παρά να παρατηρήσουν τα πολυάριθμα και εντυπωσιακά χαρακτηριστικά της ομοιότητας που τους συνδέουν με τους προγόνους τους. Έχουν το ίδιο πολυμήχανο και ενεργό πνεύμα, συνδυασμένο με μια δίψα για γνώση και βελτίωση· τον ίδιο ενθουσιώδη ανταγωνισμό, την αγάπη για καινοτομία και περιπέτεια, αυτοσεβασμό και ομιλητικότητα, ανήσυχη φιλοδοξία και επιδεξιότητα. Με εξαίρεση τους Κερκυραίους, οι οποίοι είναι σε μεγάλο βαθμό απόγονοι Βενετών και Αλβανών αποίκων, οι Ιόνιοι είναι σχεδόν αμιγείς παιδιά της αρχαίας φυλής. Έχουν εκφυλιστεί από τους προγόνους τους κυρίως λόγω της υποταγής τους για 400 ολόκληρα χρόνια στη διεφθαρμένη κυβέρνηση της Βενετίας. Εν ολίγοις, δεν έχουν καταφέρει ακόμα να απαλλαχτούν από μερικά από αυτά τα ελαττώματα, τα οποία ο

Όμηρος, σε μία προφητική πρόβλεψη για το μέλλον των συμπατριωτών του, μας διαβεβαιώνει ότι η σκλαβιά ποτέ δεν αποτυγχάνει να «ριζώνει» στα θύματά της: —

*ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνονται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὖτ' ἂν μιν κατὰ δούλων ἤμαρ ἔλῃσιν.*

[...]

Εισαγωγή

«Η δυσκολία δεν είναι να γίνεις ήρωας. Η δυσκολία είναι να γίνει γνωστό πως είσαι ήρωας. Αυτό το αναλαμβάνει όταν το καλούν οι περιστάσεις η ιστορία του Έθνους. Σκοπός της να γεννήσει τους θρύλους των ηρώων, που θεμελιώνουν και θρέφουν την «εθνική συνείδηση» παρουσιάζοντας τα γεγονότα από την καλή τους – τη συμφέρουσα ας πούμε – όψη. Η δυσκολία δεν είναι να μάθεις τους ήρωες. Η δυσκολία είναι να μάθεις ποιοι πραγματικά ήσαν και τι έπραξαν αυτοί που έγιναν ήρωες. [...]»¹⁸

Με αυτά τα λόγια του Κερκυραίου συγγραφέα Σπύρου Κατσαρού από το βιβλίο του «Ιστορία της Κέρκυρας» ξεκινάμε τη σύντομη ιστορική μας αναδρομή στα γεγονότα που έλαβαν μέρος και απασχόλησαν τα διαρκώς πολιορκημένα και άκρως περιζήτητα Ιόνια Νησιά κατά το 19^ο αιώνα, και συγκεκριμένα κατά την περίοδο της λεγόμενης «Βρετανικής Προστασίας» και του λεγόμενου «Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων». Γιατί άλλωστε, που θα βρίσκαμε πιο ταιριαστά λόγια και πιο κατάλληλο χαρακτηρισμό από εκείνο του ‘ήρωα’ για τους Επτανήσιους; για αυτόν τον λαό που έχει υπομείνει τόσα πολλά – δεινά και μη – στη διάρκεια της μακροσκελούς και πολυτάραχης ιστορίας του; Για έναν λαό που ήταν για πάνω από μία χιλιετία συνεχώς κάτω από τον ζυγό κατακτητών, όπου ο καθένας προσπάθησε να τον αφομοιώσει στον πολιτισμό του και να τον αλλοτριώσει από το μέρος όπου πραγματικά άνηκε, την Ελλάδα.

Η γεωγραφική θέση των Επτανήσων και η σημασία της

Σύμφωνα με την Ελένη Αγγελομάτη – Τσουγκαράκη και την ομιλίας της με τίτλο «Η παρουσία της Βενετίας στον Ιόνιο χώρο τον 18ο και 19ο αιώνα και η αποτίμηση της στα περιηγητικά κείμενα» τα Επτάνησα χωρίζονται από την υπόλοιπη Ελλάδα με ένα στενό κανάλι, το Ιόνιο Πέλαγος. Το ίδιο αυτό πέλαγος τα συνδέει με τον εθνικό κορμό¹⁹. Βρίσκονται στο δυτικό τμήμα της χώρας και συνορεύουν στο βορειοανατολικό τους κομμάτι με την Αλβανία και στο δυτικό με την Ιταλία. Η

¹⁸ Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon, σ.338.

¹⁹ Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη Ε. (29 – 30 Απριλίου 2010), «Η παρουσία της Βενετίας στον Ιόνιο χώρο τον 18ο και 19ο αιώνα και η αποτίμησή της στα περιηγητικά κείμενα», σ. 97-122, Κέρκυρα, Διεθνές Συνέδριο: Η Αδριατική: Συγκλίσεις και αποκλίσεις (18ος- 19ος αι.), σ.97.

γεωγραφική τους θέση ήταν κυρίως αυτή που τα έκανε τόσο περιζήτητα και θελκτικά ως προς τους υπόλοιπους ξένους λαούς, καθώς πέρα από το γεγονός ότι αποτελούσαν τον πιο άμεσο δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, θεωρούταν και το κέντρο του εμπορικών και των οικονομικών συναλλαγών των δυτικών λαών με την υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια της πολυτάραχης ιστορίας των νησιών, πολλοί ήταν εκείνοι που θέλησαν να τα κατακτήσουν και να τα κάνουν κομμάτι της δικής τους ιστορίας. Παρόλο που τελικά κανένας λαός δεν το κατάφερε αυτό, όλοι όσοι πέρασαν από εκεί άφησαν – λιγότερο ή περισσότερο – το δικό τους στίγμα πολιτισμικής κληρονομιάς. Και όμως, παρά την εκτεταμένη ξενοκρατία ο επανησιακός λαός δεν έχασε την ελληνικότητά του, οι κάτοικοι δεν απεμπόλησαν την εθνική τους συνείδηση.

Οι κατακτητές

Ήδη, από τα προ Χριστού έτη, παρατηρούμε προσπάθειες κατάκτησης του πελάγους από τον πιο σπουδαίο ίσως πολιτισμό έπειτα από τους αρχαίους Έλληνες, τους Ρωμαίους. Οι Ρωμαίοι βρίσκονταν στον ελληνικό χώρο από το 229 π.Χ. έως το 337 μ.Χ. Τους διαδέχονται οι κατακτητές του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους από το 337 έως το 733 μ.Χ. Τα χρόνια που ακολούθησαν, (733 μ.Χ. – 1204 μ.Χ.) τα Ιόνια νησιά, όπως και ο υπόλοιπος ελληνικός χώρος, βρίσκονται υπό την κυριαρχία των Βυζαντινών. 60 περίπου χρόνια αργότερα, συγκεκριμένα το 1267 καταφτάνει στον Ιόνιο χώρο η δυναστεία των Ανδηγαύων²⁰. Αυτοί δεσπόζουν στα νησιά για 118 χρόνια ακριβώς, μέχρι και το 1386. Έπειτα, και για 400 ολόκληρα χρόνια, κυριαρχούν οι Βενετοί, ο λαός που επηρέασε ίσως όσο κανένας άλλος το Ιόνιο (και ιδιαίτερα τη Κέρκυρα) και συνείσφερε σε μεγάλο βαθμό στη μετέπειτα πολιτισμική του κληρονομιά. Ακολουθούν για μία διετία οι εποπτείες των Δημοκρατικών Γάλλων (1797 – 1799) και των Ρώσων (1799 – 1807). Τέλος, πριν την άφιξη και την «προστασία» των βρετανών στα Επτάνησα, επιστρέφουν για ένα σύντομο διάστημα οι Γάλλοι, με τη δυναστεία των Αυτοκρατόρων αυτή τη φορά (1807-1814).

²⁰ Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon, σ. 229 – 233.

Η Βρετανική Προστασία

Στο δικό μας σχολιασμό, θα εξετάσουμε τα γεγονότα που συνέβησαν στο γενικό χώρο του Ιονίου Πελάγους κατά το 19^ο αιώνα, και συγκεκριμένα κατά την περίοδο όπου τα αγγλικά στρατεύματα είχαν κατακλύσει τα νησιά δηλώνοντας την υπεροχή τους· από το 1814 έως την πολυπόθητη Ένωση με την Ελλάδα το 1864²¹. Ο σχολιασμός μας θα επικεντρωθεί στη πρωτεύουσα των Επτανήσων, τη Κέρκυρα και στη πιο σπουδαία ηγετική μορφή που πέρασε από εκεί, κατά τη διάρκεια της «Βρετανικής Προστασίας», τον Λόρδο Υπατο Αρμοστή Σερ Τόμας Μαίτλαντ.

Στις αρχές του αιώνα που αναλύουμε, του 19^{ου} δηλαδή, η Βρετανική κυριαρχία βρισκόταν στο αποκορύφωμα της σε όλους τους τομείς. Το Λονδίνο, πέρα από πρωτεύουσα της μεγαλύτερης χώρας της Βρετανίας, της Αγγλίας, αποτελούσε και πρωτεύουσα και κέντρο ολόκληρου του κόσμου. Το εμπόριο και η βιομηχανική της ανάπτυξη βρισκόταν στο ζενίθ. Τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη έμοιαζαν – και ήταν – εντελώς αποδυναμωμένα σε σύγκριση με εκείνη²².

Οι Άγγλοι δεν κατέλαβαν όλα τα Ιόνια νησιά ταυτόχρονα: Τον Οκτώβριο του 1809 πέφτουν πρώτα και χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία η Ζάκυνθος, η Ιθάκη, η Κεφαλονιά, και τα Κύθηρα. Τον Απρίλη του 1810 ακολουθεί η πολιορκία της Λευκάδας υπό τη σθεναρή αντίσταση όμως της γαλλικής φρουράς. Στις αρχές 1813 κατακτώνται και οι Παξοί. Τον Μάρτιο του 1814 η Πάργα και τέλος, μετά από πολλές πιέσεις και σθεναρή αντίσταση η Κέρκυρα.²³ Αρχικά οι Βρετανοί καλωσορίστηκαν ως απελευθερωτές. Οι Ιόνιοι, λανθασμένα πίστευαν ότι με την λήξη της γαλλικής κατοχής θα έπαυε και η αγγλική παρουσία στον χώρο.

Η ώρα της κρίσης έφτασε. Το ημερολόγιο δείχνει 12 Ιουνίου του 1814.²⁴ Η αγγλική σημαία υψώνεται σε όλα τα φρούρια της Κέρκυρας. Στις 23 Ιουνίου, ο Γάλλος στρατηγός και μέχρι τότε κυβερνήτης των Ιονίων Νήσων Δονζελώτ αποχωρεί

²¹ Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 240.

²² Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 17.

²³ Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού Μ. (1997), *Πολιτισιογραφικά Ιονίων νησιών επί αγγλικής κυριαρχίας, 1815 -1864*, Αθήνα, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, σ.23.

²⁴ Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon, σ. 320.

από την Κέρκυρα, παραχωρώντας τη θέση του στον Άγγλο στρατηγό Κάμπελ. Στο Συνέδριο της Βιέννης που διεξάγεται λίγους μήνες αργότερα, την ίδια χρονιά, τίθεται επί τάπητος από την ίδια την Αγγλία, πρόταση ώστε τα νησιά να τεθούν υπό την προστασία της Αυστρίας. Εξαιτίας διαφορετικών απόψεων όμως, το ζήτημα αναβάλλεται και μετατίθεται για το συνέδριο των Παρισίων. Όταν αυτό πραγματοποιήθηκε, η πρόταση της Αγγλίας για τα Ιόνια νησιά ήταν πια να τεθούν υπό την οριστική και πλήρη κατοχή της. Ο Κερκυραίος όμως κόμης, Ιωάννης Καποδίστριας²⁵, αφενός εξουσιοδοτημένος από τον Ρώσο Αυτοκράτορα και αφετέρου συνεννοημένος με τους νησιώτες συμπατριώτες του, αρνήθηκε κάτι τέτοιο και οι διαπραγματεύσεις διακόπηκαν.

Την 5η Νοεμβρίου του 1815, όταν πραγματοποιήθηκε ξανά το συνέδριο, και η διαμεσολάβηση του Δούκα Ουέλιγκτων²⁶, η Επτάνησος κηρύχθηκε ως ανεξάρτητο κράτος των «*Ηνωμένων Ιονίων Νήσων*» υπό την προστασία και μόνο της Αγγλίας και συγκεκριμένα του ίδιου του Βασιλέως, ο οποίος θα ασκούσε διοίκηση μέσω του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή.²⁷ Θα είχε τη δική της σημαία – κυανή με το σήμα του λιονταριού και πάνω αριστερά σε παράρτημα η αγγλική σημαία – ενώ σε όλα τα φρούρια θα κυμάτιζε μόνο η γηγενής αγγλική σημαία.

Ο «Αρμοστής» ήταν το κέντρο κάθε πολιτικής ενέργειας, ο άνθρωπος που ουσιαστικά διεύθυνε το Ιόνιο για χάρη της Βρετανίας.²⁸ Κατά παράδοση, καθώς είχαν πολλούς από τους ντόπιους πολίτες εναντίον τους, συνήθιζαν να προσφέρουν ανταλλάγματα (πχ. οικονομικές παροχές και τίτλους) ώστε να αποκτήσουν συμπαραστάτες στο έργο τους. Κάτι τέτοιο φυσικά είχε ως αποτέλεσμα να εντείνει τη διαφθορά των πολιτικών ηθών. Ο κάθε Ύπατος Αρμοστής κατείχε επίσης και τον

²⁵ Ιδρωμένου Α. (1935), *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815 – 1864)*, Κέρκυρα, Εταιρεία προς Ενίσχυσιν των Επτανησιακών Μελετών, σ. 42.

²⁶ Άρθουρ Γουέλσλι, πρώτος δούκας του Ουέλιγκτων / Πρώην Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου (Πηγή: Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια)

²⁷ Παγκράτη Ν. (2021), *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, image, σ. 31.

²⁸ Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 32.

πλήρη έλεγχο της δικαιοσύνης του σε όλα τα νησιά του πελάγους, πλην της Κέρκυρας.²⁹

Ο Υπατος Αρμοστής Σερ Τόμας Μαίτλαντ

Το Φεβρουάριο του 1816, καταφθάνει στην Κέρκυρα ένας πεπειραμένος Άγγλος στρατιωτικός και πολιτικός, ο Σερ Τόμας Μαίτλαντ³⁰ αναλαμβάνοντας τον ρόλο του πρώτου Αρμοστή στον Επτανησιακό χώρο. Τη περίοδο αυτή βρίσκει τα νησιά με την εξής πληθυσμιακή κατανομή: Η Κέρκυρα απαρτιζόταν 55.000 κατοίκους, η Κεφαλονιά 60.000, η Ζάκυνθος 40.000, η Αγία Μαύρα³¹ 18.000, η Ιθάκη 8.000, τα Κύθηρα 10.000 και οι Παξοί 5.000. Δύο από τους πρωταρχικούς και βασικούς του στόχους με την άφιξή του στο Ιόνιο ήταν η αναδιοργάνωση της διοίκησης όλων των νησιών και η σύνταξη ενός νέου Συντάγματος. Έτσι και έγινε. Παρ' όλα αυτά, ο Μαίτλαντ θεωρούταν από τη κοινή γνώμη ως ένας δεσποτικός, αυταρχικός και βίαιος χαρακτήρας, με ολιγαρχικές και συντηρητικές απόψεις. Ήταν αντιδημοκρατικός, και υποστήριζε φανατικά την ιερή Συμμαχία³². Ήταν αυτός όπου θεμελίωσε τον θεσμό της λεγόμενης «Προστασίας». Δεν ήταν Φιλέλληνας. Αντιμετώπιζε υποτιμητικά τους κατοίκους του Ιονίου και γενικότερα όσους δεν ήταν Βρετανοί. Κατά τη διάρκεια μάλιστα του ελληνικού αγώνα για την απελευθέρωση, απαγόρευε αυστηρά κάθε είδος εμπλοκής των Επτανησίων στην επανάσταση, προτάσσοντας ουδετερότητα. Τελευταίο του μέλημα δε, αποτελούσε η εκπαίδευση. Χαρακτηριστικό δείγμα της στάσης του αυτής ήταν η σθεναρή αντίδρασή του στο σχέδιο των φιλελλήνων για τη δημιουργία Πανεπιστημίου στα Ιόνια νησιά.³³

²⁹ Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού Μ. (1997), *Πολιτειογραφικά Ιονίων νησιών επί αγγλικής κυριαρχίας, 1815 -1864*, Αθήνα Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, σ. 48.

³⁰ Ιδρωμένου Α. (1935), *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815 – 1864)*, Κέρκυρα, σ. 28.

³¹ Η Λευκάδα ήταν κάποτε γνωστή ως Αγία Μαύρα (Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού Μ. (1997), *Πολιτειογραφικά Ιονίων νησιών επί αγγλικής κυριαρχίας, 1815 -1864*, Αθήνα Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, σ. 35.)

³² «Στις 26 Σεπτεμβρίου 1815 υπογράφεται στο Παρίσι το σύμφωνο ίδρυσης της Ιερής Συμμαχίας. Το σύμφωνο αυτό υπέγραψαν ο Τσάρος της Ρωσίας, ο Αυτοκράτωρ της Αυστρίας και ο Βασιλιάς της Πρωσίας. Αργότερα, το σύμφωνο θα υπογραφεί και από το Βασίλειο της Γαλλίας. Αρνήθηκαν να το υπογράψουν οι Άγγλοι παραμένοντας πιστοί στη διπλωματική τους παράδοση που δεν ήθελε να δεσμεύεται απέναντι στην ηπειρωτική Ευρώπη.» (Πηγή: Εκδοτικός Οίκος Historical Quest, *Σαν Σήμερα / Ιδρύεται η Ιερή Συμμαχία*)

³³ Κουρκουμέλης Κ. Ν. (2002), *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864)*, Αθήνα: Σύλλογος Προς Διάδοσιν Ελληνικών Γραμμάτων, σ. 29.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας και η αντιπαλότητα του με τον Μαίτλαντ

Βασικός του ανταγωνιστής και μεγάλος του αντίπαλος ήταν ο μετέπειτα πρώτος Πρωθυπουργός της Ελλάδος, Ιωάννης Καποδίστριας. Διαφωνούσαν σχεδόν στα πάντα. Ο Καποδίστριας θεωρούσε ότι τα μέτρα που έλαβε ο Μαίτλαντ κατά τη διάρκεια της αρμοστείας του ήταν μια συνειδητή προσπάθεια να διαχωρίσει τους Ιόνιους από τους γειτονικούς Έλληνες και να ξεριζώσει κι εξαλείψει κάθε πατριωτικό εθνικό ελληνικό συναίσθημα. Αυτός ο ανταγωνισμός ίσως πήγαζε και από την ολική στάση της Αγγλίας όχι μόνο απέναντι στους επανήσιους αλλά και γενικά στον ελληνικό λαό. Έθεσε κάποια παράπονα στην αγγλική κυβέρνηση, ότι δηλαδή περισσότερο Άγγλοι παρά Ιόνιοι, είχαν τοποθετηθεί σε ορισμένες από τις κύριες θέσεις της πολιτικής διοίκησης. Ο Μαίτλαντ σε αυτή την κατηγορία στην αρχή απάντησε ειρωνικά και με μία δόση χιούμορ.³⁴ Δήλωσε ότι έως ότου οι Ιόνιοι εκπαιδευτούν στις θεωρητικές επιστήμες και στα εθιμοτυπικά μιας τακτικής κυβέρνησης, ήταν απολύτως απαραίτητο να τοποθετηθούν μερικοί έμπειροι Άγγλοι στην κορυφή της διαχείρισης της δικαιοσύνης, των οικονομικών και της αστυνομίας.³⁵ Ο Έλληνας Κυβερνήτης – πέρα από τις άλλες πεποιθήσεις του – τασσόταν και υπέρ της ατομική ιδιοκτησίας της γής. Η βρετανική κυβέρνηση όμως είχε άλλη γνώμη· κρατούσε αρνητική στάση απέναντι στις προτάσεις του Καποδίστρια για διανομή εθνικής γής.³⁶ Σε γενικές γραμμές, η πολιτική της Βρετανίας προς την Ελλάδα καθορίστηκε από τη συμπεριφορά της ελληνικής κυβέρνησης. Η βρετανική εξωτερική πολιτική απέκτησε έναν πιο επιθετικό χαρακτήρα που ήταν απόρροια του ανταγωνισμού της με την αποδυναμωμένη πια Γαλλία.³⁷ Γενικότερα, κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας ότι πολιτική ίσχυε στην ελεύθερη Ελλάδα, ίσχυε και στα Ιόνια Νησιά. Για αυτό και ίσως ο Καποδίστριας είδε στο πρόσωπο του αυταρχικού και επιβλητικού Μαίτλαντ έναν αθέμιτο ανταγωνιστή. Γιατί ήταν εκεί να του υπενθυμίζει

³⁴ Τρικόγλου Ι., *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2η έκδοση, σ. 32.

³⁵ Τρικόγλου Ι., *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2η έκδοση, σ. 35.

³⁶ Καρούζου Ε. (2018), *Εθνικές γαίες, εθνικά δάνεια και εθνική κυριαρχία: βρετανική διπλωματία και γαιοκτησία στο ελληνικό κράτος, 1833 -1843*, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, σ. 29.

³⁷ Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 17.

τα δεινά και τις ταλαιπωρίες που υπόκεινται εξαιτίας των συμφερόντων που εκείνος υπηρετούσε, όχι μόνο οι συμπολίτες του Κερκυραίοι και Ιόνιοι, αλλά και ολόκληρος ο ελληνικός λαός. Σύμφωνα όμως με τον συγγραφέα του χειρόγραφου, όταν ο Καποδίστριας έγινε τελικά κυβερνήτης της Ελλάδας, ακολούθησε μια παρόμοια γραμμή πολιτικής με τον επί χρόνια αντίπαλο του.³⁸

Η συνεισφορά του Μαίτλαντ στα Ιόνια νησιά

Παρά το σκληρό και απόλυτο χαρακτήρα του Μαίτλαντ, οι Ιόνιοι τον εκτιμούσαν και τον σέβονταν για τα έργα που είχε προσφέρει στον τόπο τους. Ίδρυσε κυβερνητικές τράπεζες, κατασκεύασε δρόμους και φάρους. Καθιέρωσε συνταγματικά για πρώτη φορά τα δικαιώματα της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε μία κοινωνία όπου η πλειονότητα της αποτελούταν από Χριστιανούς Ορθόδοξους. Τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα της αναγνωρίστηκαν ύστερα από 550 χρόνια συνεχούς υποβάθμισης της.³⁹ Αυτό ήταν και που τον κατέστησε τον «απόλυτο άρχων» των νησιών. Το 1822 αποτέλεσε τον θεμέλιο λίθο για το χτίσιμο του παλατιού⁴⁰, όπου στεγαζόταν η κατοικία του Αρμοστή και γραφεία της Αρμοστείας. Ήταν ένας πολυπράγμων άνθρωπος. Ταυτόχρονα με τα καθήκοντά του στο Ιόνιο κατείχε και τη θέση του κυβερνήτη της Μάλτας, και του διοικητή ολόκληρης της Μεσογείου εκτός από το Γιβραλτάρ. Πέθανε στις 17 Ιανουαρίου του 1824 από φυσικά αίτια. Προς τιμήν του είχε ήδη κατασκευαστεί στην Πάνω πλατεία της πόλη της Κέρκυρας ένα μνημείο που έφερε το όνομα «Περιστύλιο του Μαίτλαντ»⁴¹ Μετά τον θάνατο του, οι προύχοντες δρομολόγησαν και σε άλλα Ιόνια νησιά την ανέγερση αγαλμάτων, ανδριάντων και άλλων μνημείων για να τον τιμήσουν.

Οι διάδοχοι του

Οι διάδοχοί του προσπάθησαν να διοικήσουν το Ιόνιο κράτος μέσα σε αυξανόμενο κλίμα δυσαρέσκειας και αναταραχής από τον λαό. Ο επόμενος του

³⁸ Βλ. σ. 29. της παρούσας.

³⁹ Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 51.

⁴⁰ Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon, σ. 324.

⁴¹ Πηγή: CorfuPress.com (27/5/2021) «*Το περιστύλιο του Μαίτλαντ και η ιστορία*»

Μαίτλαντ Αρμωστής που κατέφθασε στην Κέρκυρα, ήταν ο Φρέντερικ Άνταμ. Έχαιρε θερμής υποδοχής από τους Κερκυραίους, καθώς είχαν στηρίξει επάνω του τις ελπίδες για τη συνέχιση του έργου του προκατόχου του. Γενικά ακολούθησε την πολιτική του Μαίτλαντ. Μέσα στις αλλαγές που επέφερε στον ιονικό χώρο ήταν η οχύρωση του Βίδου στην Κέρκυρα, η επισκευή των δύο φρουρίων καθώς και η κατεδάφιση διαφόρων βενετσιάνικων κτηρίων που δεν αξιοποιούνταν. Ακόμα, ένα από τα μεγάλα έργα που κατασκευάστηκαν επί εποχής του, ήταν το δίκτυο ύδρευσης της πόλης. Την 1^η Ιουνίου 1824 εγκαινίασε το Πανεπιστήμιο της Κέρκυρας⁴² όπου πήρε το όνομα «Ιόνιος Ακαδημία». Εκείνα τα έτη παρατηρήθηκε μία γενικευμένη εξέλιξη στα δημόσια έργα, την αρχαιολογία, τη γλυπτική και το θέατρο⁴³. Ακόμα και σε μία πολύ δύσκολη στιγμή το 1826 όπου μεγάλος λοιμός έπληξε τους Κερκυραίους λόγω καταστροφής σοδειάς, η κυβέρνηση – με τη βοήθεια του – μοίρασε στους πεινασμένους χωρικούς καλαμπόκι. Το 1832, και μετά από μία αρκετά επιτυχημένη οκταετία Αρμωστείας, ο Άνταμ αποχωρεί από την Κέρκυρα παραχωρώντας προσωρινά τη θέση του στον Ουίφορντ.

Στις 18 Νοεμβρίου του 1832 αναλαμβάνει τον ρόλο του Λόρδου Ύπατου Αρμωστή ο Λόρδος Νούγεντ. Δεν έχουμε πολλές πληροφορίες για τον τρόπο διακυβέρνησής του, παρά το ότι με την άφιξη του αναπτέρωσε τις ελπίδες των Ιόνιων δημιουργώντας ένα γενικό κλίμα ενθουσιασμού. Οι φιλελεύθερες απόψεις του, προκάλεσαν ποικίλες αντιδράσεις από τον λαό. Μετά από δύο χρόνια περίπου, την 24^η Ιανουαρίου 1835 αποχωρεί και αυτός από το νησί και την 29^η Απριλίου τον διαδέχεται στο αξίωμα ο Χάουαρντ Δούγκλας. Η διοίκηση του χαρακτηρίστηκε ως μία από τις σκληρότερες διοικήσεις αρμωστών που πέρασαν από τα Επτάνησα.⁴⁴ Έλαβε κατασταλτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των αντιφρονούντων της «Προστασίας» όπως εξορίες, φυλακίσεις κ.α. Εργάστηκε σκληρά για την εδραίωση της βρετανικής παγκοσμιοποίησης και της βρετανικής εξωτερικής πολιτικής. Παράλληλα ήρθε σε προστριβή και διαμάχη με τους τότε αντιπολιτευόμενους φιλελεύθερους.

⁴² Κουρκουμέλης Κ. Ν. (2002), *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864)*, Αθήνα: Σύλλογος Προς Διάδοσιν Ελληνικών Γραμμάτων, σ. 38.

⁴³ Κουρκουμέλης Κ. Ν. (2002), *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864)*, Αθήνα: Σύλλογος Προς Διάδοσιν Ελληνικών Γραμμάτων, σ. 44.

⁴⁴ Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμωστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη, σ. 63.

Δημιούργησε όμως και μεγάλα έργα. Ίδρυσε το Φρενοκομείο, το Ιόνιο Γυμνάσιο, και τις σωφρονιστικές φυλακές στην Κέρκυρα το 1840. Προς τιμήν του, κατασκευάστηκε προτομή και αναμνηστικός οβελίσκος στην περιοχή της Γαρίτσας όπου έφερε το όνομα «Κολώνα του Δούγλα». Αντικαταστάθηκε από τον Στιούαρτ Μακένζι (Stuart Mackenzie), ο οποίος αποβιβάστηκε στο Ιόνιο τον Μάιο του 1841 και διοικούσε τα νησιά για ενάμιση περίπου χρόνο μέχρι την 17 Φεβρουαρίου 1843. Τον διαδέχονται με σειρά ο Λόρδος Σίτωνος (1843 – 1849), ο Αρμοστής Ουάρδ (1849 – 1855) και ο Αρμοστής Γιουγκ (1855 – 1859). Ο τελευταίος βρήκε τα νησιά σε άθλια κατάσταση. Φτώχεια, αρρώστια και πείνα είχαν πλήξει το Ιόνιο εξαιτίας του Κριμαϊκού πολέμου⁴⁵. Το 1856 εμφανίζονται τα πρώτα κρούσματα μίας θανατηφόρας νόσου που μαστίζε εκείνη την εποχή, της χολέρας στη Ζάκυνθο, η οποία φτάνει ως τη Κέρκυρα με τα πρώτα θύματα να καταγράφονται στο Μαντούκι. Πολύ γρήγορα εξαπλώθηκε σε όλο το νησί δημιουργώντας μία χαώδη κατάσταση.

Η βρετανική πολιτική και η στήριξη στους ευγενείς

Μπορεί οι Βρετανοί στο πρώτο διάστημα εγκατάστασης τους να εγγυήθηκαν στα Ιόνια νησιά προστασία και εξασφάλιση ανεξαρτησίας και ελευθερίας παράλληλα με οικονομική και εμπορική ανάπτυξη, όμως η κατάσταση κατά την Ελληνική Επανάσταση επιδεινώθηκε κατά κόρον. Με το πρόσχημα «της τήρησης της ουδετερότητας» των νησιών, οι Βρετανοί – με μπροστάρη τους τον Μαίτλαντ – έλαβαν πιο αυστηρά και καταπιεστικά μέτρα ενάντια στους ιθαγενείς. Στόχος τους ήταν η αποτροπή ενδεχόμενων τοπικών εξεγέρσεων και μετρίαση της έκρυθμης κατάστασης και του αναβρασμού που επικρατούσε στον χώρο. Εντούτοις, οι Βρετανοί συνεχίζουν να συμπεριφέρονται ως απελευθερωτές. Τη θέση τους, την ενίσχυαν και οι κατά τύπους ευγενείς οι οποίοι τους στήριζαν με πάθος. Εκείνοι με αυτόν τον τρόπο επιβίωσαν όλη αυτή την περίοδο και παράλληλα διατήρησαν τα προνόμια τους. Ανήκαν στο κόμμα των Αγγλόφιλων, ή αλλιώς το κόμμα των Καταχθόνιων⁴⁶, σύμφωνα με την αντιπολίτευση. Όπως ήταν φυσικό, το κόμμα αυτό κατείχε και τις

⁴⁵ Κριμαϊκός Πόλεμος: 5 Οκτ. 1853 – 30 Μαρ. 1856. Ο Κριμαϊκός Πόλεμος υπήρξε η ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από τη μία πλευρά και των συμμαχικών δυνάμεων της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, της Γαλλικής Αυτοκρατορίας, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του Βασιλείου της Σαρδηνίας από την άλλη πλευρά. (Πηγή: Βικιπαίδεια, η Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια)

⁴⁶ Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon, σ. 329.

περισσότερες κυβερνητικές θέσεις. Στον αντίποδα, ο λαός που μισούσε τους Άγγλους γιατί τους θεωρούσε κατακτητές, τασσόταν υπέρ του κόμματος της αντιπολίτευσης, το κόμμα των Ριζοσπαστών. Οι δύο αυτές παρατάξεις πρέσβευαν εντελώς διαφορετικές αρχές: οι μεν Ριζοσπάστες στήριζαν την ένωση με την Ελλάδα, οι δε Καταχθόνιοι στήριζαν τη διατήρηση της αγγλικής προστασίας.

Η πρώτη προσπάθεια Ένωσης με την Ελλάδα

Η πρώτη απτή προσπάθεια για την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα έγινε το 1850. Το Κοινοβούλιο των Επτανήσων ψήφισε το σχετικό νομοσχέδιο, αλλά η Μεγάλη Βρετανία ως εγγυήτρια δύναμη το απέρριψε. 12 χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα μετά τον διωγμό του Όθωνα από την Ελλάδα την 12η Οκτωβρίου 1862, κάτι εξαιρετικά απρόσμενο συμβαίνει. Η Αγγλία δηλώνει ότι εάν βρεθεί άξιος αντικαταστάτης, που θα τον εγκρίνει και αυτή βέβαια, θα δωρίσει σε αυτόν τα Επτάνησα και θα πάψει να τα έχει υπό την προστασία της. Όπως και έγινε. Την 18η Μαρτίου 1863, η Εθνοσυνέλευση κηρύττει βασιλιά της Ελλάδας τον Γεώργιο Γουλιέλμο, δευτερότοκο γιο του Πρίγκιπα της Δανίας Χριστιανού Γολστέιν Γκλύξμπουργκ. Την 25η Ιουλίου 1863 ο αρμοστής Στορξ διαλύει τη 12η Βουλή ώστε να γίνει η σύγκληση της 13ης όπου θα διαβαζόταν το ψήφισμα για την Ένωση. Κλίμα χαράς και αλαλαγμού επικράτησε στο Ιόνιο. Αυτό που περίμεναν τόσα χρόνια με τόση μεγάλη αγωνία οι κάτοικοι του, επιτέλους γινόταν πραγματικότητα. Η πιο μεγάλη τους αξίωση, το πιο μεγάλο τους όνειρο, έπαιρνε επιτέλους σάρκα και οστά.

Η επίσημη Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα

Η Ένωση εορτάστηκε με μεγαλοπρέπεια σε όλα τα νησιά. Το ψήφισμα υπάρχει σήμερα στην αίθουσα των ανακτόρων όπου συνεδρίαζε η Ιόνιος Γερουσία. Μετά από αυτό το χαρμόσυνο γεγονός όμως, μία αναπάντεχη είδηση έπεσε σαν κεραυνός εν αιθρία για τους κατοίκους της Κέρκυρας. Την 14η Νοεμβρίου 1863 ψηφίστηκε μία ευρωπαϊκή συνθήκη, όπου – ανάμεσα στα διατάγματά της – πρόσταζε τον αφοπλισμό και την εξουδετέρωση των πολεμικών εγκαταστάσεων εκεί. Ως επακόλουθο ήταν να ανατιναχτούν όλα τα φρούρια με εξαίρεση το Παλιό και το Νέο φρούριο της πόλης. Αυτό ήταν κάτι που στεναχώρησε πολύ τους Κερκυραίους. Μετά την ανατίναξη και του φρουρίου στο Βίδο, οι Άγγλοι αποχώρησαν επίσημα από το νησί. Την 21η Μαΐου 1864, έγινε η επίσημη παραχώρηση όλων των νησιών και στην

Κέρκυρα αφίχθη ο Θρασύβουλος Ζαΐμης⁴⁷, εξ ονόματος του βασιλιά Γεωργίου. Εκείνη την ηρωική ημέρα, την ημέρα της ένωσης των Επτανήσων με την Ελλάδα, ένας ανώνυμος χρονικογράφος έγραψε: «Οι Άγγλοι εκάθησαν εις την Επτάνησον χρόνους 54, μήνας 8 και ημέραν μίαν». Το Ιόνιο Πέλαγος ανήκε πια, με κάθε επισημότητα, στη χώρα του.

Μέσα από τα μάτια του Μπόουεν

Ο Τζωρτζ Μπόουεν, πρώην γενικός Κυβερνήτης της Νέας Ζηλανδίας, εκδίδει το Φεβρουάριο του 1851 το βιβλίο με τίτλο «The Ionian Islands under British Protection», στο οποίο υπερασπίζεται τις ενέργειες της αγγλικής γραφειοκρατίας και τις ολέθριες συμβουλές της προς τον Αρμοστή⁴⁸. Στο απόσπασμα που μεταφράστηκε για την εν λόγω εργασία κάνει εκτενή αναφορά στην αρμοστεία του Μαίτλαντ και στην ευημερία που είχε φέρει η περίοδος της «Βρετανικής Προστασίας» στα Επτάνησα. Σύμφωνα λοιπόν με τον ίδιο, ο Μαίτλαντ είχε ένα σκληρό και άκαμπτο χαρακτήρα με πολλούς γηγενείς νησιώτες να συσπειρώνονται εναντίον του και ενάντια στην αυταρχική πολιτική του. Ακόμη και μερικοί Άγγλοι τον κατηγορούσαν για κακή διακυβέρνηση των νησιών. Ο Μαίτλαντ από την άλλη, υποστήριζε ότι το νέο Σύνταγμα που ψηφίστηκε ήταν στο μεγαλύτερο μέρος του ανούσιο και μεροληπτούσε υπέρ των Ιονίων. Παράλληλα, όταν επέλεγε γηγενείς πολίτες για την κατάληψη διοικητικών θέσεων φρόντιζε να μεροληπτεί κατά βάση υπέρ εκείνων που θα εξυπηρετούν καλύτερα τα βρετανικά συμφέροντα.⁴⁹

Ο συγγραφέας πιστεύει ότι ο αυστηρός αυτός Ύπατος Αρμοστής, θα μπορούσε να ακολουθήσει μία πιο ευγενική και μετριοπαθή πολιτική στα νησιά. Δεν υποστήριζε όλες τις πράξεις του, άλλα του αναγνώριζε ότι με το Σύνταγμα που καθιέρωσε το 1817, επέφερε τάξη και ασφάλεια στα Επτάνησα και συνέβαλε στην οικονομική τους ανάπτυξη μέσω της άνθισης του τοπικού εμπορίου και της γεωργίας. Σέβονταν τους Ιόνιους, και αν και μερικές φορές τους χειρίστηκε αγενώς ο ίδιος,

⁴⁷ Θρασύβουλος Ζαΐμης: Έλληνας πολιτικός, ο οποίος διετέλεσε πρωθυπουργός της Ελλάδας και πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων/μετέβη στην Κέρκυρα ως απεσταλμένος της ελληνικής κυβέρνησης για να υπογράψει τα σχετικά πρωτόκολλα και να διευθετήσει τις λεπτομέρειες της ενσωμάτωσης των Ιονίων Νήσων στην Ελλάδα. (Πηγή: SanSimera.gr, *Βιογραφίες / Πολιτική: Θρασύβουλος Ζαΐμης*)

⁴⁸ Παγκράτη Ν. (2021), *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, image, σ. 62

⁴⁹ Βλ. σ. 29 της παρούσας.

φρόντισε ώστε κανένας άλλος να μην τολμήσει να τους φερθεί άσχημα. Τα Ιόνια νησιά ξεπερνούσαν σε πολλούς τομείς όλα τα υπόλοιπα κράτη και αυτό χάρη στο σύστημα που εδραιώθηκε από τον Μαίτλαντ. Κατάφερε να πατάξει τις κλοπές και τη καταδυνάστευση και όλοι οι διάδοχοι του ακολούθησαν με πλήρη πίστη και αφοσίωση την πολιτική του.⁵⁰

Σύμφωνα με τον συγγραφέα, σε μόλις δεκαπέντε χρόνια επήλθαν μεγάλες καινοτομίες στην κοινωνική και πολιτική κατάσταση των νησιών. Υπό βρετανικής κατοχής οι πειρατείες και οι ληστές εξαφανίστηκαν, και το εμπόριο και η γεωργία άνθισαν. Όλοι οι ιθαγενείς, από τους υψηλούς ευγενείς μέχρι τους απλούς αγρότες λάμβαναν στήριξη από τον κάθε Αρμοστή που περνούσε από τη κυβέρνηση των νησιών. Η δικαιοσύνη, οι τέχνες, τα γράμματα, οι δημόσιες υποδομές, όλα ήκμασαν. Οι Ιόνιοι εξακολουθούσαν να είναι από τους πιο ελαφρά φορολογούμενους στην Ευρώπη. Στο χειρόγραφο αναφέρεται επίσης, ότι δεν υπήρχαν άποροι και φτώχεια.

Παρ' όλα αυτά, οι συντάκτες του Ιόνιου τύπου συνέχιζαν να λασπολογούν την κυβέρνηση. Απεικονίζουν την αγγλική διοίκηση ως ένα σύστημα τυραννίας, εύλογα βέβαια, καθώς η πλειοψηφία των Επτανήσιων μισούσε την αγγλική κυριαρχία και επιθυμούσε την ένωση με την Ελλάδα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία του Ριζοσπαστικού κόμματος, την αμφισβήτηση της αγγλικής υπεροχής και την ανάπτυξη κάποιων επαναστατικών κινημάτων. Και έτσι όμως, ο Μπόουεν επέμενε στη μετατροπή της Κέρκυρας σε αγγλική αποικία, διότι οι Κερκυραίοι ήσαν «μισοβενετοί και μοσοαλβανοί», όπως συνήθιζε να τους αποκαλεί.⁵¹ Έτσι, μην έχοντας ούτως ή άλλως καθαρή ελληνική συνείδηση, θα έβγαιναν ωφελημένοι από κάτι τέτοιο καθώς επιτέλους θα ανήκαν κάπου.

Πέρα από τους Ιόνιους, κάνει και μία μικρή αναφορά στη γενική ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων. Πίστευε ακράδαντα ότι οι Έλληνες δεν ήταν έτοιμοι για την Ένωση καθώς είχαν εκπαιδευτεί σε ένα εντελώς διαφορετικό σύστημα διακυβέρνησης. Τους θεωρούσε άξιους και γενναίους και ότι είχαν υπομείνει πολλά – κυρίως υπό τον τουρκικό ζυγό –, αλλά και πάλι δεν ήταν έτοιμοι για τη συγκρότηση ενός ενιαίου έθνους καθώς, σύμφωνα με τον ίδιο, είχαν εκπαιδευτεί σε ένα εντελώς

⁵⁰ Βλ. σ. 31 της παρούσας.

⁵¹ Παγκράτη Ν. (2021), *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, image, σ. 64.

διαφορετικό – δεσποτικό σύστημα. Στο τέλος του αποσπάσματος, πλέκει για άλλη μία φορά το εγκώμιο των Ελλήνων συνδέοντας τους με τους αρχαίους προγόνους τους και κάνει μία μικρή αναφορά στην καταγωγή των Ιόνιων λαών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΗΓΗ

Τρικόγλου, Ι., *The Ionian Islands under British Protection*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη, 2011. Ανακτήθηκε από: <http://digital.lib.auth.gr/record/125796/files/1.pdf>

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

- Βακαλόπουλος Α. (1984), *Νέα ελληνική ιστορία 1204-1981*, Θεσσαλονίκη, Βάνιας
- Ιδρώμενος Α. (1935), *Πολιτική Ιστορία της Επτανήσου (1815-1864)*, Κέρκυρα, Εταιρεία προς Ενίσχυσιν των Επτανησιακών Μελετών
- Καρούζου Ε. (2018), *Εθνικές γαίες, εθνικά δάνεια και εθνική κυριαρχία: βρετανική διπλωματία και γαιοκτησία στο ελληνικό κράτος, 1833 -1843*, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών
- Κατσαρός Σ. (2003), *Ιστορία της Κέρκυρας*, Κέρκυρα, Mellon
- Κουρκουμέλης Κ. Ν. (2002), *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Προστασίας (1816-1864)*, Αθήνα, Σύλλογος Προς Διάδοσιν Ελληνικών Γραμμάτων
- Μεταλληνός Δ.Γ. (2013), *Βρετανική Διπλωματία και Ορθόδοξη Εκκλησία στο Ιόνιο κράτος / Η εκκλησιαστική πολιτική του βρετανού αρμοστή Sir Howard Douglas (1835-1841)*, Κέρκυρα, Γρηγόρη
- Παγκράτη Ν. (2021), *Γεώργιος Δρακάτος – Παπανικόλας: Ένας Ιόνιος Πατριώτης*, Κέρκυρα, image
- Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού Μ. (1997), *Πολιτειογραφικά Ιονίων νησιών επί αγγλικής κυριαρχίας, 1815 -1864*, Αθήνα, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών

Σπαθάτου, Ι. Α. (2012), *Επτάνησα: Από την ένωση με την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ιστορική – Κοινωνιολογική Προσέγγιση*, Αθήνα, Ζάθρον Πυρ.

Τυπάλδος Ι. Α. (1863), *Η Ένωσης των Ιονίων Νήσων μετά του Βασιλείου της Ελλάδος*, Αθήνα, Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών

Τυπάλδος, Ι. Α. (1864), *Φεουδαρχία και γεωργία εις τας Ιόνιους Νήσους*, Αθήνα, Αθήνα, Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών

ΛΕΞΙΚΑ

1) Σε ηλεκτρονική μορφή:

Glosbe, Το μεγαλύτερο διαδικτυακό λεξικό. Ανακτήθηκε από: <https://el.glosbe.com/>

IATE, European Union Terminology. Ανακτήθηκε από: <https://iate.europa.eu/home>

Linguee, English-Greek Dictionary. Ανακτήθηκε από: <https://www.linguee.com/>

WordReference.com. Ανακτήθηκε από: <https://www.wordreference.com/>

2) Σε έντυπη μορφή:

Αγγλοελληνικό & Ελληνοαγγλικό Λεξικό, English-Greek & Greek-English Dictionary, Το Εύχρηστο, Διαγόρας.

Γ. Γιαννακοπούλου & Ε. Σαριενού, *Άριστον Ελληνοαγγλικόν-Αγγλοελληνικόν Λεξικόν*, Κουτσουμπός, Π., Α. Ε.

D. N. Stavropoulos & A. S. Homby, *Oxford English – Greek Learner's Dictionary*, (Revised edition 2008)

Μούμα Ε., *Αγγλοελληνικό Λεξικό*, Γιάννης Ρίζος

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελομάτη, Ε. (2010), *Η παρουσία της Βενετίας στον Ιόνιο χώρο τον 18ο και 19ο αιώνα και η αποτίμησή της στα περιηγητικά κείμενα*, σ. 97-122, Διεθνές Συνέδριο: Η Αδριατική: Συγκλίσεις και αποκλίσεις (18ος- 19ος αι.), Κέρκυρα, Academia. Ανακτήθηκε από:

https://www.academia.edu/2762515/%CE%97%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%92%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%99%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BD%18%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%19%CE%BF%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%B7%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%AF%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CF%83%97%122?fbclid=IwAR3jsu56WgdNFVS_V23JwKAIHitKPqGLUUjYO4VFYtFf6Uq82JVPTXUxy0KY

Αλέξανδρος Α΄ της Ρωσίας, Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Ανακτήθηκε από:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BB%CE%AD%CE%BE%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%82%CE%91%CE%84%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%A1%CF%89%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82>

Βιογραφίες / Πολιτική, Θρασύβουλος Ζαΐμης, SanSimera.gr. Ανακτήθηκε από:

<https://www.sansimera.gr/biographies/1047>

Βιογραφίες / Πολιτική, Ιωάννης Καποδίστριας, SanSimera.gr. Ανακτήθηκε από:

<https://www.sansimera.gr/biographies/195>

George Bowen. From Wikipedia, the free encyclopedia. Ανακτήθηκε από:
https://en.wikipedia.org/wiki/George_Bowen

Εκδοτικός Οίκος Historical Quest, Σαν Σήμερα / Ιδρύεται η Ιερή Συμμαχία.
Ανακτήθηκε από: <https://www.historical-quest.com/monimes-sthles/san-simera/1044-idruetai-i-ieri-summaxia.html>

Ηνωμένον Κράτος των Ιονίων Νήσων. Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Ανακτήθηκε από:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CE%BD_%CE%9A%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%BF%CF%82_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%99%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CE%9D%CE%AE%CF%83%CF%89%CE%B
[D](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CE%BD_%CE%9A%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%BF%CF%82_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%99%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CE%9D%CE%AE%CF%83%CF%89%CE%B)

Θωμάς Μαίτλαντ, Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Ανακτήθηκε από:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%82%CE%9C%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CF%8>
[4](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%82%CE%9C%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CF%8)

Ιόνια Νησιά: 18^{ος} – 19^{ος} αιώνας, CorfuHistory.eu, 2012. Ανακτήθηκε από:
<https://www.corfuhistory.eu/?p=1761&fbclid=IwAR14kEpz38DgeM61Fwub4xSi0awDoXlIdqfs3JLhWyBUYvBvRiKHPb3S1tI>

Ιστορία της Επτανήσου από την Ενετοκρατία μέχρι την ένωση, CorfuHistory.eu. 2013.
Ανακτήθηκε από: <https://www.corfuhistory.eu/?p=1312>

Κριμαϊκός Πόλεμος, Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Ανακτήθηκε από:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A0%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82

Κριτές (βιβλίο), Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. Ανακτήθηκε από:
[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%AD%CF%82_\(%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%AD%CF%82_(%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF))

Στρατούλη, Ε., *Το περιστύλιο του Μαίτλαντ και η ιστορία*, CorfuPress.com. 2021

Ανακτήθηκε

από:

<https://www.corfupress.com/2021/%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CF%83/articles/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CF%84-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81/?fbclid=IwAR3jsu56WgdNFVSV23JwKAiHitKPqGLUUjYO4VFYtFf6Uq82JVPTXUxy0KY>

Τα Επτάνησα υπό βρετανικό έλεγχο. Πρώτος Αρμοστής (διοικητής) των Ιονίων Νήσων ο Τόμας Μαίτλαντ. Ανακτήθηκε από: <https://greece2021.gr/timeline/849-t.html>